

tieto & *trendit*

helmikuu 2014

talous • yhteiskunta • ympäristö

**ITSENSÄ TYÖLLISTÄJÄT
– keitä he ovat?**

Määräaikaisia palkansaajia 336 000 vuonna 2012

Suomessa oli vuonna 2012 keskimäärin 2 146 000 palkansaajaa, joista määräaikaisia 336 000. Määräaikaista työtä teki 202 000 naista ja 134 000 miestä.

Osa-aikaisten palkansaajien määrä kasvussa

Pidemmän ajan trendi osa-aikaisuudessa on ollut kasvava vuodesta 1997. Vuonna 2012 osa-aikaisten palkansaajien määrä kasvoi 4 000:lla edellisvuodesta.

Naisilla osa-aikainen työ on yleisempää kuin miehillä. Vuonna 2012 naispalkansaajista osa-aikaisia oli 216 000 eli 20 prosenttia ja miespalkansaajista 95 000 eli 9 prosenttia. Edellisvuodesta määrä kasvoi naispalkansaajissa, mutta ei miespalkansaajissa.

Osa-aikatyötä tekevien määrä oli suurin naisvaltaisilla tukku- ja vähittäiskaupan sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen toimialoilla vuonna 2012. Osa-aikatyötä tekevien osuus alan kaikista palkansaajista oli suurin, 38 prosenttia, vähittäiskaupassa (pl. moottoriajoneuvojen kauppa).

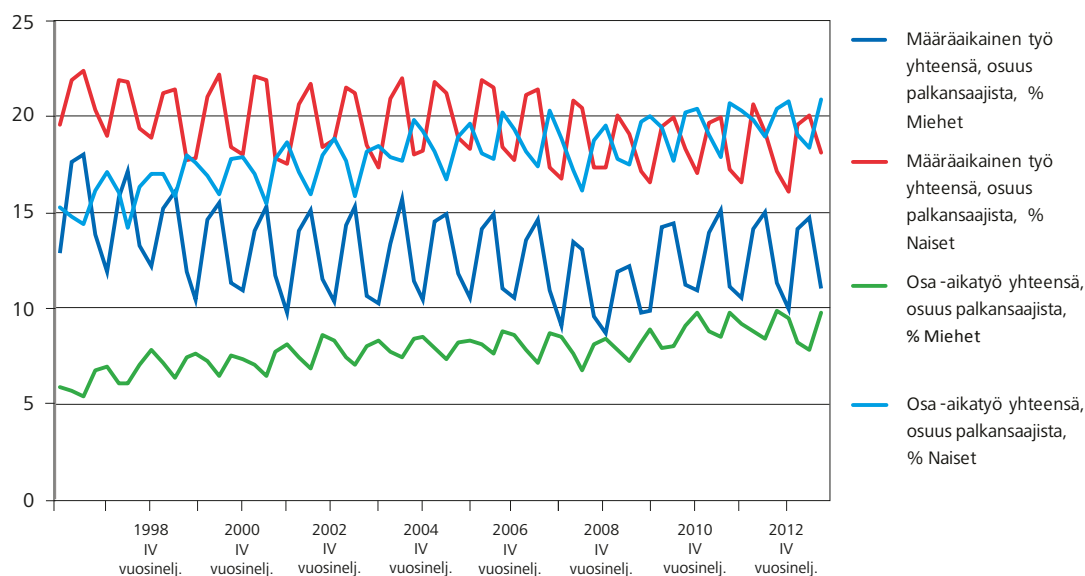
Vuonna 2012 palkansaajien kaikista työsuhteista 84 prosenttia oli jatkuvia ja 16 prosenttia määräaikaisia. Osuudet

olivat samoja kuin edellisenä vuonna. Naispalkansaajista oli määräaikaisia 18 prosenttia ja miespalkansaajista 13 prosenttia. Viime vuosina määräaikaisten naispalkansaajien osuus on laskenut hitaasti. Miehillä määräaikaisten palkansaajien osuus oli vuonna 2012 edelleen korkeampi kuin vuosina 2008 ja 2009.

Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksessa osa-aikaisuus perustuu vastaajan omaan ilmoitukseen. Osa-aikatyötä tekeväksi luokitellaan palkansaaja, joka tutkimusviikolla ilmoitti olevansa päätyöpaikassaan osa-aikatyössä. Määräaikaisessa työsuhteessa olevaksi luetaan palkansaaja, jonka työsopimus on solmittu määräajaksi, koeajaksi tai tietyn työn suorittamisen ajaksi.

Lähde: Työvoimatutkimus. Tilastokeskus

Osa-aikatyössä ja määräaikaisessa työssä olevien osuus palkansaajista sukupuolen mukaan 1997–2003

Lähde: <http://www.findikaattori.fi/fi/53>

Nro 1/2014

Kannen kuva: pekhill.com

10 Anna Pärnänen:
Itsensä työllistäjien osuus on kasvanut eniten rakennustyöntekijöiden sekä toimittajien ja taiteilijoiden ammattiryhmissä

Pääkirjoitus

- 5 Maksutaseen tilastointi siirtyi Tilastokeskukseen
- 6 Irlannin kriisi näkyy kulutuksessa – ei bkt:ssa
- 7 Kerrankin myönteisesti Euroopan taloudesta
- 8 Miksi vienti ei vedä?
Samuli Rikama
- 10 Itsensä työllistäjän muuttuva kuva
Anna Pärnänen

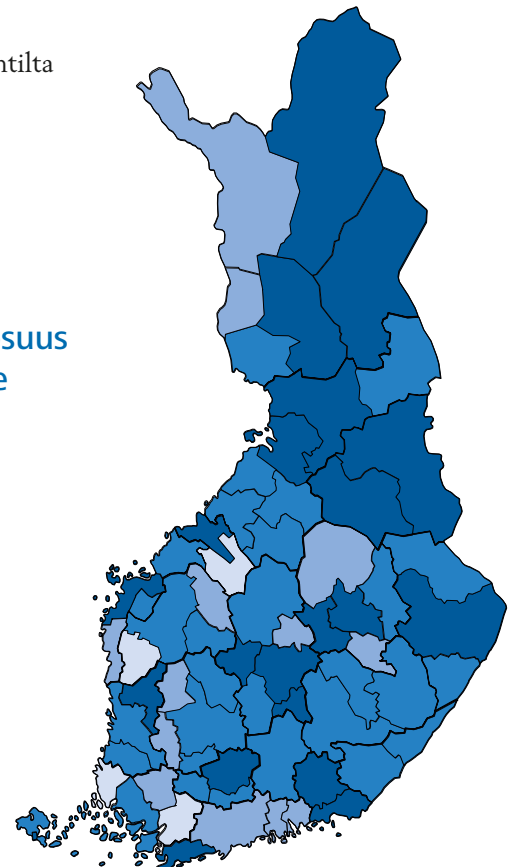
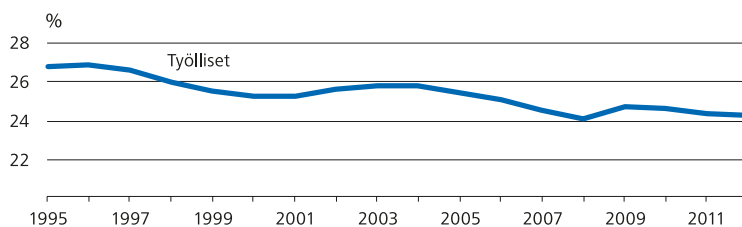
16 Kiinteistöjen ylläpidossa miljardien markkinat
Pekka Lith

22 Rousseff tavoittelee toista presidenttikautta 2015–2018
Dan Steinbock

24 Kurkien tanssi siirtyy Atlantilta Tyynellemerelle
Antti Kuosmanen

26 Julkisen sektorin rooli vaihtelee eri puolilla Suomea
Aku Alanen

26 Julkisen sektorin osuus työllisistä vaihtelee huomattavasti

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
 Työpajankatu 13, 00022 Tilastokeskus
 tietotrendit@tilastokeskus.fi
 etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
 ISSN 1795-9799

**Vastaava
 päätoimittaja**
 Heli Mikkälä

Päätoimittaja
 Maija Metsä-Pauri
 puh. 09-1734 2785

Toimitus
 Jouni Kotkavuori
 Päivi Linna-Koski
 Kotimaan katsaus:
 Mikko Erjos
 Informaattikko:
 Mikko T. Mäkinen

Toimitusneuvosto
 Ilkka Lehtinen
 Jussi Melkas
 Pekka Myrskylä
 Seppo Paananen
 Matti Parkkinen
 Lotta Sjöblom
 Heikki Tulokas
 Marko Tuomiari
 Mervi Ukkonen

Ulkoasu
 Irene Koumolou
 Kuvatoimittaja:
 Matti Jokela

Kuvitus ja taitto
 Riikka Turunen

Painatus
 Edita Prima Oy

Tilaushinnat
 Ilmestyy 8 kertaa vuodessa
 Kestotilaus 152 euroa/vsk.
 Irtonumero 25 euroa
 Ulkomaantilauksiin
 lisätään postimaksu.

Tilaukset
 Edita Publishing Oy
 puh. 020 450 05
 asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

Verkkopalvelu
 www.tilastokeskus.fi/
 tietotrendit

Julkaisija

 Tilastokeskus

Lehden artikkelit eivät
 ole Tilastokeskuksen
 kannanottoja vaan
 niistä vastaavat tekijät.
 Lehden tietoja saa lainata,
 lähde mainiten.

16 Kiinteistöala muuttaa muotoaan

32 Euroopan teollisuus huolissaan
 kilpailukyvyystään
Vesa Puoskari

35 Sähköä yli tarpeen
Leo Koltola

36 Sosiaaliset esineet asetetaan
 toistensa yhteyteen
Ismo Teikari

38 Kotimaan katsaus

Julkiset menot kasvoivat suhteessa
 bkt:hen • Teollisuuden tuotanto ja
 tilauskanta alamaissa • Konkurssien
 määrä kasvoi 5,7 prosenttia • Työtö-
 tömyys lisääntyi • Inflaatio kiihtyi
 hivenen • Opiskelijatalouksien
 kulutusmenot pienenevät 2006–
 2012 • Syntyneiden määrä laskenut
 kolmena vuonna peräkkäin •
 1,2 miljoonaa opiskelijaa

22 Brasilian talous on kasvanut nihkeästi viimeiset kolme vuotta

Maksutaseen tilastointi siirtyi Tilastokeskukseen

Maksutaseen tilastointi siirtyi Suomen Pankista Tilastokeskukseen kuluvan vuoden alusta alkaen. Maksutase kuvaa kansantalouden ulkoista tasapainoa sekä reaali- että rahoitustalouden näkökulmasta. Maksutaseen siirto käynnistää nyt integroidun tietojärjestelmän rakentamisen – sen on määrä olla valmiina vuonna 2017.

Siirto mahdollistaa maksutasetilaston nykyistä kiinteämmän yhdistämisen Tilastokeskuksen muuhun toimintaan ja etenkin kansantalouden tilinpidon laadintaan. Se on myös luonteva jatko neljännesvuosittaisen rahoitustilinpidon siirrolle Suomen Pankista Tilastokeskukseen jo vuoden 2010 lopulla.

Myös maksutaseen perustietojen keruu siirtyy yhä enemmän Tilastokeskuksen vastuulle, joskin yhteistyö muiden viranomaisten kanssa jatkuu edelleen. Tilastokeskuksen ohella Suomen Pankki ja Tullihallitus keräävät jatkossakin tietoja maksutasetta varten.

Maksutasetilastoinnin siirtoa koskeva yhteistyö Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen välillä on ollut toimivaa ja tiivistä. Pääosa maksutasetilaston tekijöistä – kahdeksan henkilöä – siirtyi Suomen Pankista Tilastokeskukseen. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla maksutasetilastot julkistetaan vielä Suomen Pankin verkkosivuilla, kunnes heinäkuun alusta vastuu julkistamisestakin siirtyy Tilastokeskukselle.

Myös maksutaseen tilastointi on tarkoin säänneltyä toimintaa. Maksutasetta ja ulkomaista varallisuutta koskevien tilastojen laadinnassa noudatetaan Kansainvälisen valuuttarahaston maksutasekäsikirjan ohjeita ja suosituksia.

Lisäksi Euroopassa maksutaseen tilastointia ohjeistavat Euroopan keskuspankki rahoitustaseen osalta, EU:n tilastovirasto Eurostat vaihtotaseen osalta ja OECD suorien sijoitusten osalta. Laajempi yhteistyö Euroopan tilastojärjestelmän ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän välillä on viime vuosina selvästi lisääntynyt.

Finanssi- ja talouskriisit ovat vahvistaneet maksutase- ja rahoitustilastojen roolia. Kriisi paljasti puutteita muun muassa finanssialan stabiliteetin analysoinnissa sekä riskien ja kansainvälisen verkostoitumisen seurannassa. Etenkin rahoitustilastojen alueella tilastointia on viime vuosina kehitetty ja laajennettu. Myös talouden ulkoista tasapainoa seurataan nyt entistä tarkemmin.

Maksutasetilastoinnin siirto on osa valtion vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa, jossa erääk-si tavoitteeksi on asetettu julkisen tilastotuotannon keskitäminen.

Tilastokeskuksen lisäksi Suomen virallista tilastoa tuottaa omilta hallinnonaloiltaan edelleen kaikkiaan 14 viranomaistahoa. Näille tilastojen tuottaminen on useimmissa tapauksissa varsin pieni osa toimintaa, jolloin tilastotuotannon keskittäminen Tilastokeskukseen voisi tuoda synergia- ja tehokkuusetuja. Tällaisia tilastoinnin keskittämishankkeita on nyt vireillä useilla tahoilla.

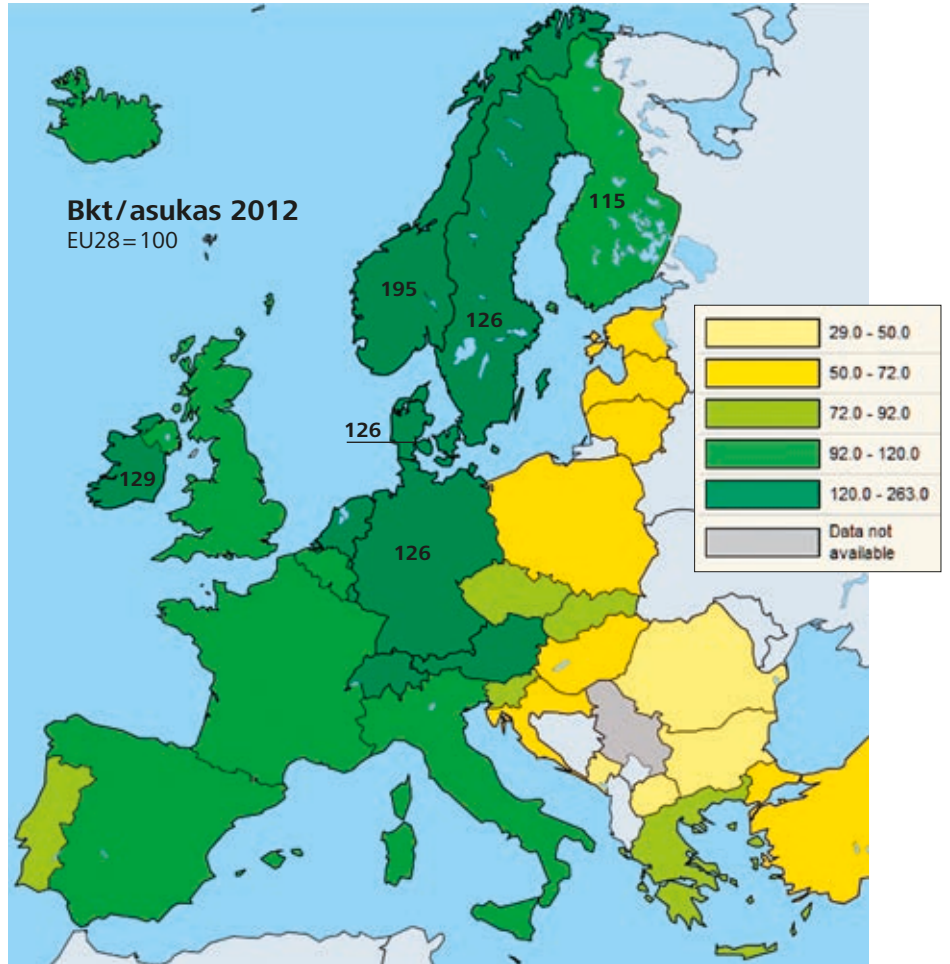
*Marjo Bruun
Tilastokeskuksen pääjohtaja*

Finanssi- ja talouskriisit ovat vahvistaneet maksutase- ja rahoitustilastojen roolia.

	Bkt:n	Teollisuus-	Yhdenmuk.	Työttö-
	vuosi-	tuot. vuosi-	inflaatio	myys-
	muutos,	muutos,	v. muutos	aste,
	%	%	%	%
	3. nelj. 2013	jouluk. '13	jouluk. '13	jouluk. '13
Suomi	-0,2	-0,5*	1,9	8,4
Alankomaat	-0,8	1,2*	1,4	7,0
Belgia	0,4	6,0*	1,2	8,4
Espanja	-1,1	2,7*	0,3	25,8
Irlanti	-1,1*	13,2*	0,3*	12,1
Italia	-1,9	1,4*	0,7	12,7
Itävalta	0,2	-1,0*	2,0	4,9
Kreikka	-3,0	-6,2*	-1,8	27,8*
Kypros	-5,7	-13,7*	-1,3	17,5
Luxemburg	2,4*	6,1*	1,5	6,2
Malta	3,3*	-7,3	1,0	6,7
Portugali	-1,0	7,1	0,2	15,4
Ranska	0,2	1,6*	0,8	10,8
Saksa	0,6	4,0*	1,2	5,1
Slovakia	0,7	12,7*	0,4	13,8
Slovenia	-0,3	2,6*	0,9	10,1
Viro	0,6	-6,4	2,0	9,3*
Euroalue	-0,4	3,0*	0,8	12,0
Britannia	1,5	2,3*	2,0	7,2*
Bulgaria	0,7	2,8*	-0,9	13,1
Latvia	3,9	-4,1	-0,4	12,1*
Liettua	2,3	-3,7	0,4	11,4
Puola	1,7	4,6	0,6	10,1
Romania	4,1	8,7*	1,3	7,1
Ruotsi	0,3	1,3*	0,4	8,0
Tanska	0,5	-1,9*	0,4	6,9
Tšekki	-1,6	8,8*	1,5	6,7
Unkari	1,6	5,8*	0,6	9,3*
Kroatia	-0,6	-2,9	0,5	18,6
EU28	0,1	3,0*	1,0	10,7
Norja	1,9	-2,3*	1,8	3,3*
Sveitsi	1,9	0,7*	0,3	3,2
Venäjä	1,2	0,8	6,5	5,6
Kiina	7,7	9,7	2,5	4,0*
Japani	2,4	7,3	1,6	3,7
Yhdysvallat	2,7*	3,7	1,5	6,7

* POIKKEUKSET:				
Bkt (vuosimuutos):	Irlanti, Luxemburg, Malta 2. nelj. 2013, Kiina, USA 4.nelj. 2013			
Teollisuustuotanto (vuosimuutos):	Marraskuu 2013, pl. Sveitsi 3. nelj. 2013			
Yhdenmuk. inflaatio:	Irlanti, marraskuu			
Yhdenmuk. työttömyysaste:	Latvia syyskuu 2013, Britannia, Kreikka, Norja lokakuu 2013, Kiina 3. nelj. 2013, Viro, Unkari marraskuu 2013			

Lähteet: Eurostat, Venäjän tilastovirasto (www.gks.ru), Tradingeconomics.com

Lähde: © EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Irlannin kriisi näkyy kulutuksessa – ei bkt:ssa

Suomen ostovoimakorjattu kansantuote henkeä kohti oli 15 prosenttia EU-maiden keskiarvon yläpuolella vuonna 2012. Suomea vauraampia maita olivat mm. Norja (95 % yli EU-keskiarvon), Ruotsi (26 %), Tanska (26 %), Saksa (23 %) ja Irlanti (29 %).

Tilanne tasoittuu, kun maita vertailee todellisen yksilöllisen kulutuksen mittarilla. Suomen todellinen kulutus vuonna 2012 ylitti EU:n keskiarvon 16 prosentilla, kun Ruotsissa suhdeluku oli 17 prosenttia, ja Irlannissa todellinen kulutus jäi 2 prosenttia alle EU-keskiarvon.

– Vaikka tuotanto (bkt) Suomessa onkin laskenut, niin kotitalouksien taloustilanne on ollut melko hyvä, työttömyyskään ei ole paha verrattuna muihin EU-maihin, arvioi **Tuomas Rotkovius** Tilastokeskuksesta.

– Irlannin bkt henkeä kohti on pysytellyt melko korkeana myös pankkikriisin jälkeen, mutta Irlannin kotitalouksiin kriisi on iskenyt: Kotitaloudet ovat joutuneet säästämään ja pienentämään kulutustaan ja samanaikaisesti julkisyhteisöt ovat huomattavasti supistaneet yksilölliseen kulutukseen laskettavia palveluitaan kotitalouksille. Suomessa nuo molemmat ovat kasvaneet.

Todellinen yksilöllinen kulutus sisältää kotitalouksien kulutusmenojen lisäksi esimerkiksi julkista kulutusta, joka kohdistuu suoraan ihmisiin: koulutus-, sosiaali-, terveys-, virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalveluihin käytettyjä kulutusmenoja.

Eurostatin tiedot perustuvat tuoreimpiin bkt- ja väkilukutietoihin. ■

Lähde: News Release, 12.12.2013. Eurostat

Kerrankin myönteisesti Euroopan taloudesta

Talouden synkkyydestä nousee esiin ainakin yksi myönteinen asia. Bruttokansantuotteen pitkä kasvupaussi on tarjonnut hengähdystauon luonnon ekosysteemille. Euroopassa onkin alettu puhua talouden kasvun ja ympäristörasituksen irtikytkennästä.

Viime vuosina tämä irtikytkentä on tarkoittanut sitä, että energian ja materiaalien kulutus on supistunut nopeammin kuin bruttokansantuote. Samalla tuotannon – etenkin energiantuotannon – aiheuttamat haitalliset päästöt ilmakehään ovat vähentyneet. Myös kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet Euroopassa.

Talouden taantuman ohella myös rakenteellinen kehitys tukee ekologista kestävyttä. Etenkin teollisuuden ja rakentamisen supistuminen on viime vuosina parantanut koko talouden energia- ja materiaalitehokkuutta ja vähentänyt haitallisia ympäristöpäästöjä. Puhtaat ja uusiutuvat energialähteet ovat saaneet jalansijaa ja uudella teknologialla on korvattu ympäristölle haitallisia ratkaisuja.

Euroopan ekologisuus kuitenkin himmenee, jos kehitystä tarkastellaan laajemmin. Euroopan – ja yleisemminkin vanhojen teollisuusmaiden – energia- ja raaka-ainevaltainen tuotanto on globaalistumisen myötä siirtynyt yhä enemmän uusiin tuottajamaihin. Näissä vastaavaa talouden kasvun ja ympäristörasituksen irtikytkentää ei ole tapahtunut.

Lisäksi Euroopassakin ekologisen kestävyden paraneminen näkyy enemmän tuotannon kuin kulutuksen puolella. Kulutuskysyntä on pysynyt edelleen varsin materiaali- ja energia-intensiivisenä.

EU-alueen ulkopuolella kasvihuonekaasupäästöt lisääntyvät edelleen, ei-

kä ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi ole päästy alkua pidemmälle. EU-päästöjen väheneminen ei ole riittänyt korvaamaan muualla tapahtuvaa päästöjen kasvua.

Politiikan vaikutuksia ei voi väheksyä: tiukentunut sääntely sekä energian ja raaka-aineiden hintojen nousu ovat varmasti vaikuttaneet talousyksiköiden käyttäytymiseen ja ekologisen kestävyden paranemiseen.

Kuitenkin Euroopassa ekologinen kestävyys on saatu aikaan huomattavin tuotantomienetyksin ja sosiaalisin kustannuksin.

Pitkä talouden kasvutauko on nostanut työttömyys-, köyhyys- ja syrjäytymisluvut ennätystasolle.

Nykytilanne herättää varmasti politiikan yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä. Ekologinen kestävyys paranee liki tavoitteiden mukaisesti, mutta talouden ja sosiaalisen kehityksen osalta tavoitteet ovat pahasti karkaamassa.

EU-tasolla politiikan koordinointiin on viime vuosina yritetty kiinnittää kasvavaa huomiota. Esimerkiksi Eurooppa 2020 -strategia edustaa modernia lähestymistapaa, jossa yhdistetään talouteen, sosiaaliseen kehitykseen ja ekologiseen kestävyteen liittyviä tavoitteita.

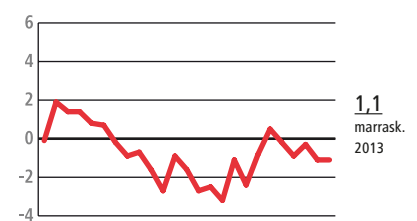
Tavoitteiden ristiriitaisuutta kuvaava se, että Euroopan komissio tavoittelee teollisuuden näyttävää renessanssia samaan aikaan kun EU-teollisuus maksaa energiastaan huomattavasti korkeampaa hintaa amerikkalaiseen teollisuuden verrattuna. ■

Enemmän euroopan teollisuuden huolistia sivulla 32.

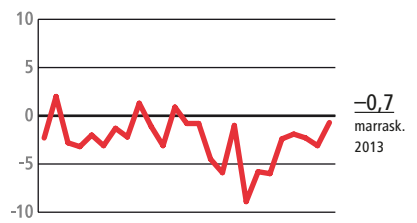
Muualla talouskasvun ja ympäristörasituksen irtikytkentää ei ole tapahtunut.

Viimeisen 24 kuukauden muutos Suomessa

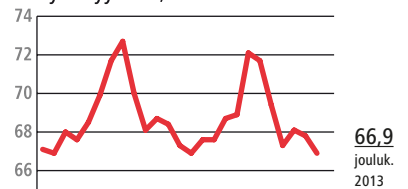
Kokonaistuotanto, vuosimuutos %

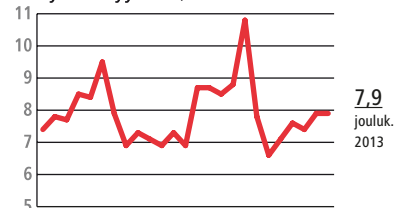
Teollisuustuotanto, vuosimuutos %

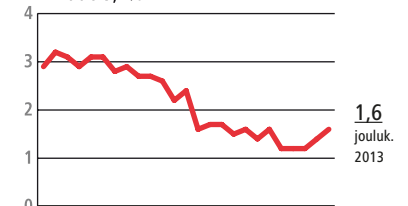
Työllisyysaste, %

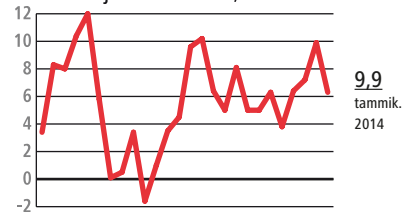
Työttömyysaste, %

Inflaatio, %

Kuluttajien luottamus, saldoluku

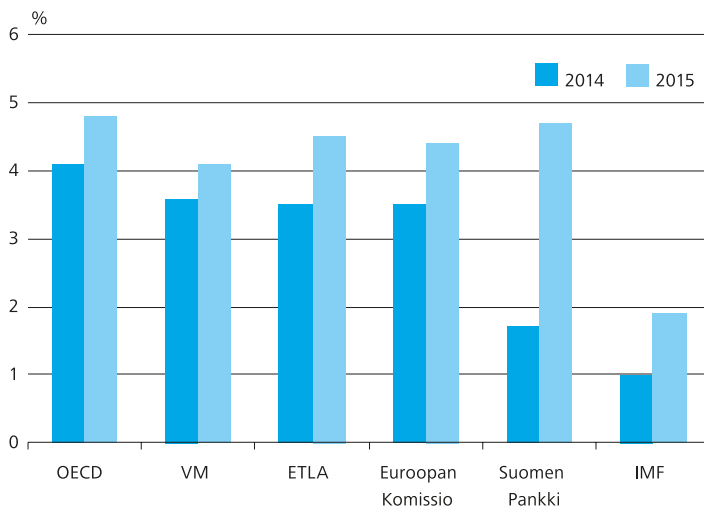

Pitkät trendit ja tuorein tieto: tietotrendit.stat.fi

Miksi vienti ei vedä?

Suomen viennin kasvuennusteita
2014–2015

Lähde: Finanssialan Keskusliitto

Tullin tuoreet tavaraviennin luvut kertovat, että vienti ei viime vuoden tammi-marraskuussa yltänyt vuoden 2012 tasolle – ja sekin oli heikko vuosi. Viennin arvo oli tammi-marraskuussa yhteensä 51,5 miljardia euroa, 1,3 miljardia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Samaan aikaan myös tuonti Suomeen supistui ja hieman vientiä enemmän.

Finanssikriisin jälkeen 2009 Suomen vienti hytyi rajusti. Pelkkää finanssikriisiä ei kuitenkaan ole syyttämisen. Samaan aikaan Suomen kohdalle osui myös moniulotteinen rakennemuutos ja kännykkämarkkinoiden hiipuminen. Eurokriisi osaltaan heikensi vientikysyntää.

Suomen tavaravienti ei ole kasvanut kolmeen vuoteen. Miksi vienti ei vedä? Tarjolla on monia syitä, muun muassa Valtiovarainministeriön sekä Suomen Pankin tuoreissa suhdanne-ennusteissa joulukuulta. Ilmeistä on, että globaali kysyntä on ollut poikkeuksellisen heikkoa. Tämä korostuu etenkin EU-maissa, joiden talous on viime vuodet junnannut paikoillaan tai heikentynyt kriisi-

maiden johdolla. Suomen vienti nojaa perinteisesti EU-maihin.

Globaalisti investoinnit ovat olleet varovaisia, eikä Suomen investointihyödykkeisiin nojaava tuotantorakenne ole saanut investoinneista toivottua potkua. Kansainvälinen talous näyttää kuitenkin olevan elpymässä, ja tämä heijastunee lähiaikoina myös yritysten investointihalukkuuteen.

Muita selkeästi vientiä jarruttavia tekijöitä on vientihintojen heikko kehitys. Samoista tuotteista saadaan vähemmän tuloja kuin aiemmin. Suomen kilpailukyky on heikentynyt 2000-luvulla keskeisiin kilpailijamaihin Saksaan ja Ruotsiin verrattuna. Myös joidenkin tuotteiden heikko laatu on mainittu Suomen vientituotteiden vetovoimaa heikentävänä tekijänä. Markkinointiosaamisakin on puutteita.

Tuotannon siirtyminen alhaisemman kustannustason maihin lähemmäs markkinoita tarkoittaa sitä, etteivät nämä tuotteet koskaan kirjaudu Suomen vienniksi, sillä ne tuotetaan ja kulutetaan Suomen ulkopuolella.

Valoa tunnelin päässä

Talousoppineilla on melko selkeä käsitys siitä, että Suomen vienti ja talouskasvu kulkevat käsi kädessä. Meille – onneksi – povataan vientivetoista talouskasvua lähivuosiksi, ja kääntäen, jos vienti ei vedä, ripeää kasvua on turha odotella.

Tuoreet ennusteet lähivuosille kertovat kuitenkin maailmantalouden hitaasta elpymisestä, joka vauhdittaa myös Suomen vientiä. Sekä kansainväliset että kotimaiset ennusteet lupaavat melko yhdenmukaisesti tälle vuodelle vientiin jo selvää kasvua, tyypillisimmin noin 3, 5 prosentin verran.

Ensi vuosi 2015 näyttää vieläkin valoisammalta. Yleensä ennusteissa arvioidaan viennin kasvun kohenevan edelleen tästä vuodesta lähes viiteen prosenttiin. On huomattava, että kansainvälisen talouden elpyminen on vasta alussa ja sisältää paljon epävarmuutta. Toivottavasti kitulias talouskasvumme piristyy viennin ohella. ■

Samuli Rikama

Tilastokeskus kouluttaa

Vuoden 2014 kurssitarjontaa

Korrelaatio ja tilastollinen riippuvuus 13.3.2014

Kurssilla opitaan korrelaatioanalyysin perusteita, tilastollisen riippuvuuden testaamista, tilastollisen päättelyn menetelmiä sekä niiden yleisiä oletuksia ja rajoituksia.

Kotimaisen tilastotiedon lähteet 1.4.2014

Kurssilla tarkastellaan internetistä löytyviä tilastotietoja, tilastollisia verkkopalveluita ja tietokantoja. Opit kursilla, mistä ja miten löydät luotettavia kotimaisia tilastotietoja eri tiedonhakutavoin.

Suhdannekehityksen herkäät tietolähteet 22.5.2014

Kurssilla perehdytään Suomen kansantalouden kehitykseen ja siihen, mitä tuoreimmat tilastot kertovat talouden viimeaikaisista muutoksista eri toimialoilla. Kurssi antaa myös tietoa tilastollisista menetelmistä, joilla tilastoaineistosta pyritään tunnistamaan talouden sykli-syyden eri vaiheita ja erityisesti talouden taitekohtia.

BKT ja muut talouden mittarit 18.9.2014

Kurssilla käydään läpi keskeisimmät talouden toimintaa kuvaavat tunnusluvut sekä käsitellään kansantalouden tilinpidon sisältöä, käsitteistöä, laskentatapa ja tärkeimpiä tietolähteitä. Saat tietoa myös ajankohtaisista uudistuksista.

Kulutusrakenteiden muutokset – Kulutustutkimuksen tuloksia 23.9.2014

Kurssilla luodaan katsaus kulutusrakenteiden muuttamiseen Suomessa kautta vuosikymmenten. Erityisen tarkastelun kohteena ovat 2000-luvun alussa tapahtuneet kulutusrakenteiden muutokset. Erilaisten palvelujen merkitystä ja niitä koskevia laskentatapoja esitel-

lään kurssin aikana samoin kuin lasten merkitystä kulluttajina ja hankintapäätösten vauhdittajana. Kulutusta tarkastellaan myös kestävä kehityksen näkökulmasta. Kurssipäivän päätteeksi tehdään käytännön harjoitelmia Suomessa tehdyn kulutustutkimuksen tulosten ja muista maista saatavien kulutusrakenteita koskevien tietojen vertaamiseksi.

Tilastotietojen havainnollistaminen ja esittäminen 7.10.2014

Kurssilla perehdytään tilastotiedon erityispiirteisiin ja havainnollistamistapoihin. Tavoitteena on vahvistaa osallistujien valmiuksia tulkita ja tuottaa tilastoihin perustuvaa tekstiä, taulukoita ja grafiikkaa.

Ympäristötilinpito, ympäristönsuojelun kustannukset ja ympäristöliiketoiminta 21.10.2014

Kurssilla tutustut ympäristötilinpitoon, jota sekä YK että EU suosittelevat käytettäväksi. Saat tietoa siitä, miten ympäristötilinpitoa voi käyttää tietolähteenä ympäristö- ja talouspolitiikassa. Kurssilla pohditaan myös ympäristönsuojelun ja ympäristöliiketoiminnan merkitystä Suomessa.

Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa Työpajankatu 13, 00580 Helsinki.

Kurssien ohjelmat ja hintatiedot löytyvät kotisivuiltamme: tilastokeskus.fi/koulutuspalvelut

Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh. 09 1734 2345 tai 1734 3681

Perustietoja tilastoista ja niiden käyttömahdollisuuksista –

Tutustu Tilastokouluun tilastokoulu.stat.fi

 Tilastokeskus

Anna Pärnänen

Itsensä työllistäjän muuttuva kuva

Lehtikuva Oy

Työmarkkinoiden rakenne-
muutos on kasvattanut
itsensä työllistäjien määrää.
Yrittäjämäisesti työskentelevien
työmarkkina-asema kiinnostaa,
mutta ryhmästä tiedetään
toistaiseksi vähän.

Käsitteitä ja määritelmiä

Artikkelissa käytetään käsitettä "itsensä työllistäjä" kokoavana terminä neljälle alaryhmälle: 1) yksinyrittäjät, 2) ammatinharjoittajat, 3) freelancerit ja 4) apurahansaajat. Työvoimatutkimuksessa ammattiasema perustuu henkilön itsensä ilmoitukseen.

Yksinyrittäjät ovat henkilöitä, jotka työskentelevät yksinään ilman ulkopuolisia työntekijöitä, mutta joilla voi olla osakemppaneita.

Ammatinharjoittajat työskentelevät toi-

minimellä ilman palkattua työvoimaa ja kiinteää toimipistettä, omaa osaamistaan myyden.

Freelancerit voivat toimia eri tavoin; joko palkkiota tai palkkaa vastaan työsuhteessa tai oman yrityksen tai toiminimen kautta. Freelancerit harjoittavat toimintaansa freelancer-verokortilla ja lähtökohtaisesti heillä on useita toimeksiantajia.

Apurahansaajat ovat saaneet apurahaa taiteen ja tieteen tekemiseen. Apurahatutkijalla voi esimerkiksi olla työtilat yliopistolla, mutta hän ei ole työsuhteessa yliopistoon. Koska apurahansaajia on verrattain vähän, on heidät yhdistetty tämän artikkelin analyysissä samaan ryhmään freelancerien kanssa.

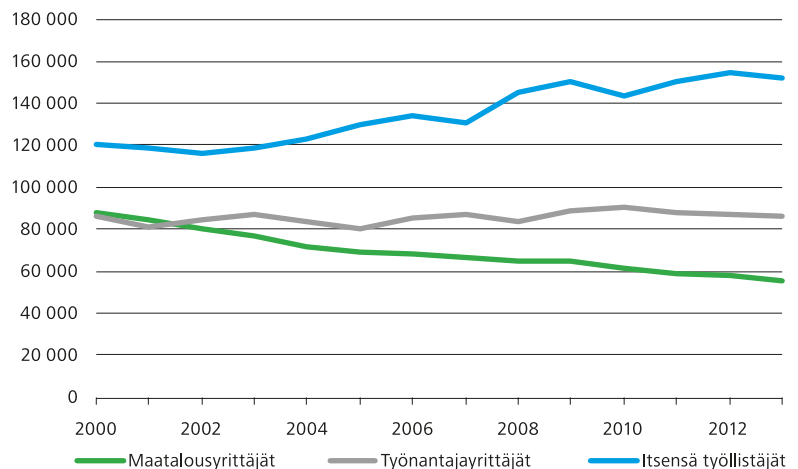
Suomessa on pitkään käyty keskustelua työmarkkinoiden muutoksesta ja epätyypillisen työn lisääntymisestä. Keskustelu on kiertynyt ennen kaikkea määräaikaiseen ja osa-aikaiseen sekä vuokratyönä tehtyyn työhön. Enenevässä määrin kiinnostusta ovat herättäneet myös yrittäjyyden eri muodot. Erityisesti kiinnostus on kohdistunut yksinyrittäjinä tai yrittäjämäisesti työskentelevien, ns. itsensä työllistäjien työmarkkina-asemaan.

Itsensä työllistämisen on väitetty yleistyvän ratkaisevasti ja mullistavan työmarkkinoita jopa enemmän kuin määräaikaisten työsuhteiden lisääntyminen 1990-luvulla. Yhtäältä itsensä työllistäjien asema työmarkkinoilla nähdään ongelmallisena. Epäkohtina pidetään mm. alhaista tulotasoja, heikkoa sosiaaliturvaa ja riippuvuutta yhdestä työn tilaajasta. Toisaalta itsensä työllistäjien tilanne ei ehkä olekaan niin ongelmallinen kuin on pelätty. Yrittäjyydessä on myös monia hyviä puolia kuten työn itsenäisyys.

Millaisia muutoksia työmarkkinoilla on nähtävissä yrittäjyyden osalta? Millaisesta ryhmästä puhumme, kun puhumme itsensä työllistäjistä?

Tarkastelen tässä artikkelissa työmarkkinoiden muutosta eri työsuhteiden ja yrittäjyyden osalta ja luonnostelen kuvaa itsensä työllistäjistä iän, koulutuksen ja ammattirakenteen avulla. Käyttämäni tutkimusaineisto perustuu Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksiin vuosilta 2000–2013.

Maatalousyrittäjät, työnantajayrittäjät ja itsensä työllistäjät Suomessa 2000–2013, 15–64-vuotiaat.*

*Kun mukaan lasketaan 65–74-vuotiaat, itsensä työllistäjien lukumäärä nousee noin 170 000:een.

Lähde: Työvoimatutkimus. Tilastokeskus

Kuvio 1

Itsensä työllistäjien määrä kasvussa

Vuonna 2013 työmarkkinoilla oli noin 152 000 itsensä työllistävää 15–64-vuotiaasta. Ajanjaksolla 2000–2013 itsensä työllistäjien määrä on kasvanut noin 32 000 hengellä (Kuvio 1.) Samanaikaisesti työnantajayrittäjien määrä on pysynyt jotta-kuinkin samana, mutta maatalousyrittäjien määrä on vähentynyt tasaisesti. Kaikkien yrittäjien määrä on tarkasteluaikajakson aikana vähentynyt, mikä selittyy juuri

maatalousyrittäjien määrän muutoksella.

Apurahansaajien lisääminen joukkoon vuonna 2011 on kasvattanut itsensä työllistäjien määrää vain 1 000–2 500 hengellä, joten muutoksesta huolimatta aikasarjaa voi pitää vertailukelpoisena.

Kuviosta 1 voi syntyä hätkähdyttävä kuva itsensä työllistäjien määrän kasvusta. Onko kyseessä todellakin työmarkkinoita mullistava muutos? Tämän arvioimiseksi itsensä työllistäjiä tulee tarkastella osana työmarkkinoiden kokonaisrakennetta.

15–64-vuotiaiden työllisten työnteon muodot vuosina 2000 ja 2013

	2000	2013	2000 %-osuus kaikista työllisistä	2013 %-osuus kaikista työllisistä
Jatkuva kokoaikainen palkkatyö (sis. muu palkkatyö)	1 516 400	1 572 000	65,4	65,4
Määräaikainen kokoaikainen palkkatyö	254 100	240 100	11	10
Jatkuva osa-aikainen palkkatyö	163 000	206 700	7	8,6
Määräaikainen osa-aikainen palkkatyö	74 200	82 100	3,2	3,4
Muu (palkansaaja)	4 200	2 700	0,2	0,1
Maa-, metsä- ja kalatalousyrittäjät	87 600	55 300	3,8	2,3
Muiden alojen työnantajayrittäjät	86 500	85 800	3,7	3,6
Muiden alojen yksinyrittäjät	100 100	111 600	4,3	4,6
Muiden alojen ammatinharjoittajat ja freelancerit*	19 900	40 300	0,9	1,7
Töissä perheenjäsenenä yrityksessä tai maatilalla palkatta	11 800	6 600	0,5	0,3
Yhteensä	2 317 800	2 403 200	100	100

* 2013 sis. apurahansaajat

Taulukko 1

Itsensä työllistäjät sukupuolen, iän ja koulutuksen mukaan 2013, %

	Yksinyrittäjät	Ammatinharjoittajat	Freelancerit ja apurahansaajat	Kaikki itsensä työllistäjät
Sukupuoli				
Miehiä	64	50	50	60
Naisia	36	50	50	40
Ikä				
15–24	3	4	6	4
25–34	17	17	37	19
35–44	24	22	25	23
45–54	30	33	21	30
55–64	26	25	11	24
Koulutus				
Perusaste	16	16	11	15
Keskiaste	52	48	36	50
Korkeakoulutus	33	37	53	35

Taulukko 2

Taulukko 1 esittää työnteon erilaisia muotoja Suomessa vuosina 2000 ja 2013 niin tarkalla tasolla, kuin työvoimatutkimuksen aineistosta on mahdollista haaruroida. Taulukkoa tulkittaessa tulee huomioda, että työllisten kokonaismäärä on kasvanut 85 400 hengellä vuodesta 2000 vuoteen 2013. Maatalousyrittäjien määrä on kyseisenä ajanjaksona vähentynyt roimasti. Myös kokoaikaista määräaikaista palkkatyötä tekeviä sekä palkatta työskenteleviä avustavia perheenjäseniä oli vuonna 2013 vähemmän kuin vuonna 2000. Niin ikään työnantajayrittäjiä oli hivenen

vähemmän vuonna 2013 kuin 2000.

Kaikissa muissa ryhmissä työllisten määrä on kasvanut. Ammatinharjoittajien ja freelanceiden määrä on lisääntynyt suhteellisesti eniten, reilulla 20 000 hengellä eli yli kaksinkertaistunut. Yksinyrittäjien (pl. maatalousyrittäjät) määrä on sekin kasvanut. Yhteensä näihin ryhmiin kuului noin 120 000 iältään 15–64-vuotiasta työllistä vuonna 2000 ja mainitut noin 152 000 vuonna 2013.

Itsensä työllistäjien määrä on siis edelleen verrattain pieni, kun työmarkkinoiden rakennetta katsoo kokonaisuudes-

saan. Ryhmän yhteenlaskettu osuus kaikista 15–64-vuotiaista työllisistä on vain noin 6 prosenttia eli reilun prosenttiyksikön enemmän kuin 13 vuotta aiemmin.

Työmarkkinoiden rakenne on säilynyt hämmästyttävän samankaltaisena 2000-luvulla siltä osin, että noin kaksi kolmasosaa työllisistä toimi sekä vuonna 2000 että 2013 niin sanotuissa normaalityösuhteissa eli jatkuvassa kokoaikaisessa palkkatyössä. Työmarkkinatilastot eivät näin ollen ainakaan tällä hetkellä tue näkemystä työmarkkinoiden perustavanlaatuisesta muutoksesta.

Itsensä työllistäjien yleisimmät ammatit 2013

LISCO 2010-luokitus

71 Rakennustyöntekijät	17 800
51 Palvelutyöntekijät	16 700
26 Lainopilliset, sosiaalian ja kulttuurialan erityisasiantuntijat	15 200
83 Kuljetustyöntekijät	11 500
33 Liike-elämän ja hallinnon asiantuntijat	11 200
53 Hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät	9 400
52 Myyjät, kauppiat ym.	8 800
21 Luonnontieteiden ja tekniikan erityisasiantuntijat	7 700
24 Liike-elämän ja hallinnon erityisasiantuntijat	7 100
32 Terveydenhuollon asiantuntijat	6 500
72 Konepaja- ja valimotyöntekijät sekä asentajat ja korjaajat	6 200

Taulukoiden lähde: Työvoimatutkimus. Tilastokeskus

Taulukko 3

Enemmistö yksinyrittäjiä ja miehiä

Suurin osa 15–64-vuotiaista itsensä työllistäjistä on yksinyrittäjiä. Heitä oli noin 111 600 vuonna 2013. Ammatinharjoittajia oli 28 500 ja freelancereita ja apurahansaajia yhteensä noin 11 800.

Miehiä itsensä työllistäjissä on enemmän kuin naisia. Erityisesti yksinyrittäjiä valtaosa on miehiä. Toisin sanoen miehet ovat perustaneet yrityksen useammin kuin naiset. Sen sijaan ammatinharjoittajina ja freelancereina toimii yhä paljon miehiä ja naisia.

Yrittäjät jatkavat työelämässä usein pidempään kuin palkansaajat. Tämä heijastuu myös itsensä työllistäjien ikärakenteeseen, joka on palkansaajien ikärakennetta vanhempi. Neljäsosa kaikista itsensä työllistäjistä on 55–64-vuotiaita, palkansaajista tähän ikäluokkaan kuuluu vain joka kuudes.

Ikärakenteeltaan nuorin ryhmä ovat freelancerit ja apurahansaajat, joista yli 40 prosenttia on alle 35-vuotiaita. Nuorta ikäjakaumaa voi selittää se, että yrittäjänä työskentely aloitetaan freelancerina, mistä edetään oman yrityksen perustamiseen toiminnan vakiinnuttua – tai siten päädytään palkkatyöhön.

Voi olla, että freelancerina työllistyminen on tyypillistä juuri nuorille ja siksi nuorten osuus tässä ryhmässä on näinkin iso. On myös mahdollista, että freelance-

reiden nuori ikäjakauma heijastaa uutta työllistymisen trendiä, joka tulee näkyviin ensimmäisenä nuorimpien keskuudessa. Tämä tarkoittaisi sitä, että tämän päivän nuoret freelancerit jatkavat freelancetyötään myös iän karttuessa, jolloin heitä tulevaisuudessa on yhä enemmän.

Freelancerit ja apurahansaajat poikkeavat yksinyrittäjistä, ammatinharjoittajista ja palkansaajista myös siinä, että he ovat muita ryhmiä selvästi koulutumpia: yli puolella on korkea-asteen koulutus. Yksinyrittäjille ja ammatinharjoittajille yleisintä on keskiasteen koulutus, ja koko itsensä työllistäjien ryhmän koulutustaso on keskimäärin palkansaajien koulutustasoa jonkin verran alaisempi.

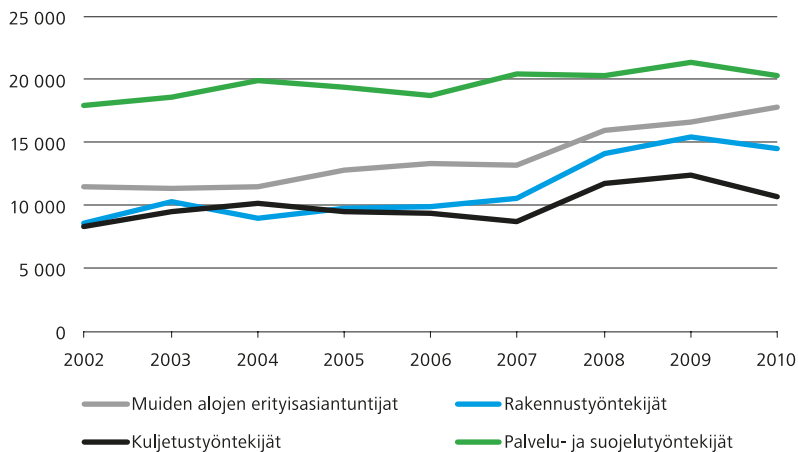
Itsensä työllistäjän voi tiivistäen tyypitellä keskiasteen tutkinnon suorittaneeksi 40–50-vuotiaaksi mieheksi, joka harjoittaa toimintaansa yritysmuodossa. Toinen selkeä tyyppi on keskiasteen suorittanut keski-ikäinen ammatinharjoittaja, mies tai nainen. Kolmas tyyppi on korkea-asteen koulutuksen suorittanut nuorehko mies tai nainen, joka työskentelee freelancerina tai ammatinharjoittajana.

Rakennustyöntekijä ja kampaaja yleisimpiä ammatteja

Kattavamman kuvan itsensä työllistäjistä saa, kun ryhmää tarkastelee ammattirakenteen kautta. Silmiinpistävää on ennen kaikkea ryhmän heterogeeni-

Suurimmat itsensä työllistäjien ammattiryhmät 2002–2010*

*pl. ryhmä 13 pienyritysten johtajat, LISCO1-ammattiluokitus
Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus

Kuvio 2

Kuvio 2 näyttää tiettyjen, vuonna 2013 suurimpien ammattiryhmien muutoksen vuosina 2002–2010. Tarkastelussa on käytetty vuoden 2001 ammattiluokitusta. Luvut voivat poiketa taulukossa 3 esitetyistä luvuista, jossa on käytetty ammattirakenteen tutkimiseen paremmin soveltuvaa vuoden 2010 luokitusta

suus. Itsensä työllistäjien yleisin ammattiryhmä on rakennustyöntekijät, ja hyvänä kakkosena palvelutyöntekijät. Palvelutyöntekijöissä suurimpia ammattiryhmiä ovat kampaajat ja parturit sekä kosmetologit.

Lainopilliset, sosiaali- ja kulttuurialan erityisasiantuntijat muodostavat itsensä työllistäjien kolmanneksi suurimman ryhmän. Tämä joukko koostuu lähes yksinomaan toimittajista, kääntäjistä ja taiteilijoista (näyttelijät, muusikot). Myös kuljetusalan työntekijöitä sekä liike-elämän ja hallinnon asiantuntijoita on suhteellisen paljon – yli 10 000 henkeä.

Kaiken kaikkiaan itsensä työllistäjät työskentelevät hyvin monenlaisissa ammateissa. Pienkauppias, arkkitehti, kiinteistönvälittäjä, isännöitsijä, johtamisen ja liikkeenjohdon konsultti, fyysioterapeutti, autonasentaja, kouluttaja, perhepäivähoitaja, siivooja – muun muassa näissä ammateissa työskentelevissä on verrattain paljon itsensä työllistäjiä.

Mikä on muuttunut ajan myötä

Itsensä työllistäjät edustavat siis varsin perinteisiä ammatteja. Mielenkiintoinen kysymys on, onko tiettyjen alojen työn te-

Työvoimatutkimus (*Labour Force Survey*) kerää tilastotietoja 15–74-vuotiaan väestön työhön osallistumisesta, työllisyydestä ja työttömyydestä sekä työvoiman ulkopuolisten toiminnasta. Tutkimuksen kuukausittainen otos on noin 12 000 henkeä. Tiedot kerätään tietokoneavusteisilla puhelinhaastattelulla. Työvoimatutkimuksen luvut, kuten kaikki otostutkimuksilla saadut luvut ovat niin kutsuttuja estimaatteja, joihin liittyy aina otannasta johtuvaa epävarmuutta. Lisätietoja: Työvoimatutkimuksen laatuseloste: www.tilastokeskus.fi

kemisen muoto muuttunut ajan myötä? Selittykö määrärajoitusten väheneminen esimerkiksi rakennus- ja ulkomaalaisen tilapäisen työvoiman käytön lisääntymisen ohella – sillä, että rakennusalan työntekijät ovat siirtyneet yrittäjiksi?

Eri ammattiryhmissä toimivien itsensä työllistäjien määrän ajallista vertailua vaikeuttaa ammattiluokituksen muutos vuonna 2010. Tätä varhaisemmalta ajalta käytössä on vain vuoden 2001 ammattiluokitus. Siinä monet yritysmuodossa toi-

mintaansa harjoittavat yksinyrittäjät luokiteltiin pienyrityksen johtajiksi eikä esimerkiksi kampaajiksi tai autonasentajiksi, vaikka jälkimmäinen nimike olisi kuvannut paremmin henkilön todellista työnkuvaa.

Ennen vuotta 2010 itsensä työllistäjien ryhmän selkeästi yleisin ammattinimike olikin pienyrityksen johtaja. Vuoden 2010 uudistuksen myötä ryhmään kuuluvia on luokiteltu nimenomaisen ammatin mukaan: kuorma-autoa ajava yksinyrittäjä kuorma-autoilijaksi, jne. Tästä muutoksesta johtuen aikasarjatarkastelu on luotettavampaa tehdä vuoden 2001 ammattiluokituksen mukaisesti.

Vuodesta 2002 vuoteen 2010 itsensä työllistäjien määrä on kasvanut 26 700 hengellä, ja lähes yksinomaan seuraavissa ammattiryhmissä: rakennustyöntekijät, toimittajat ja taiteilijat, kouluttajat, pienyritysten johtajat, kampaajat ja kosmetologit sekä kuljetusalan työntekijät.

Eniten itsensä työllistäjien määrä on kasvanut rakennustyöntekijöiden sekä toimittajien ja taiteilijoiden ammattiryhmissä. Rakennus- ja taiteilijoiden ammattiryhmien joukossa itsensä työllistäjien osuus on kasvanut noin 9 prosentista 14 prosenttiin vuodesta 2002 vuoteen 2010. Toimittajien ja taiteilijoiden osalta vastaavat luvut ovat 10 ja 13 prosenttia.

Vuosien 2008–2010 yleinen työllisyystilanteen heikkeneminen heijastuu myös itsensä työllistäjien työllisyyteen. Erityisesti taloustaantuma on leikannut itsensä työllistäjien määrän kasvun rakennus- ja kuljetusaloilla.

Itsensä työllistäjien määrän kasvua voi selittää pakkoyrittäjyys, eli yrittäjäksi ryhdytään koska muuta työllistymisen mahdollisuutta ei ole. Yritykset ulkoistavat ja alihankkivat työtä, tuotantoprosessit jaetaan osiin ja työtä tehdään projekteissa. Palkkatyön sijaan tarjolla on yhä enemmän työtä yrittäjänä tai yrittäjämäisesti työskentelevälle.

Yrittäjänä työskentelyssä nähdään toisaalta myös hyviä puolia kuten työn vapaus, jolloin yrittäjyys on haluttu tapa työllistyä.

Miten itsensä työllistäjillä menee

Itsensä työllistäjästä keskusteltaessa kiinnostavaa on se, miten itsensä työllistäjillä menee. Onko heillä riittävästi töitä vai pikemminkin toimeentulon ongelmia? Kes-

kustelua on herättänyt myös riippuvuus yhdestä työn tilaajasta: kuinka monella itsensä työllistäjällä on vain yksi työn tilaaja?

Työvoimatutkimuksessa itsensä työllistäjien työmarkkinatilannetta voi tutkia lähinnä alityöllisyyden ja vastentah-toisen osa-aikatyön mittareilla. Alityölliseksi määritellään henkilö, joka tekee osa-aikatyötä kokoaikatyön puutteessa sekä henkilöt, jotka ovat olleet tutkimusviikon joko kokonaan pois työstä tai työskennelleet tavallista vähemmän lomautuksen tai töiden puutteen takia.

Alityöllisyys on yleisempää itsensä työllistäjillä (8 %) kuin palkansaajilla, joista vain 5 prosenttia oli alityöllisiä vuonna

2013. Alityöllisyys on erityisesti freelancereiden ja apurahansaajien ongelma. Alityöllisten osuus oli tässä ryhmässä 22 prosenttia vuonna 2013, kun ammatinharjoittajilla vastaava luku oli 9 ja yksinyrittäjillä 7 prosenttia.

Myös osa-aikaisesti työskentely on yleisintä freelancereilla (43 %). Yksinyrittäjien osa-aikaisuus oli samaa tasoa (17 %) kuin palkansaajilla (14 %), kun ammatinharjoittajien luku jää näiden ääripäiden väliin (20 %). Kaikista itsensä työllistäjistä 19 prosenttia teki osa-aikatyötä vuonna 2013.

Osa-aikaisuus voi olla joko haluttua tai vastentahtoista eli johtua kokoai-

työn puutteesta. Kaikista osa-aikaisesti työskentelevistä itsensä työllistäjistä reilu neljäsosa (28 %) teki osa-aikatyötä, koska kokoaikatyötä ei ollut saatavilla. Tämä on samaa tasoa kuin palkansaajilla (29 %).

Työvoimatutkimuksessa itsensä työllistäjiltä on vuodesta 2012 alkaen tiedusteltu myös työn tilaajien määrää. Vuonna 2013 itsensä työllistäjistä 7 prosenttia kertoi, että heillä on vain yksi työn tilaaja. Tieto ei tosin paljasta sitä, onko tällainen tilanne yrittäjän itsensä kannalta hyvä vai huono.

Yksi iso asiakas voi olla parempi vaihtoehto kuin että pieniä asiakassuhteita on lukuisia, jolloin aikataulujen yhteensovittaminen aiheuttaa ongelmia jakamisen ja työaikojen suhteen. Yksi työn tilaaja voi lisäksi tarkoittaa säännöllisempiä tuloja. Tämä näkemys kävi ilmi myös Tilastokeskuksen Itsensä työllistäjät 2013 -projektin yhteydessä tehdyissä laadullisissa haastatteluisissa.

Kattavampi kuva syksyllä 2014

Työvoimatutkimus tarjoaa hyvää perustietoa itsensä työllistäjistä, mutta sen tietojen perusteella ei saada selville, miten itsensä työllistäjiksi päädytään tai onko itsensä työllistäjänä toimiminen oma valinta vai ainoa työllistymisen tapa. Kysymykset itsensä työllistäjien toimeentulosta tai vaikkapa heidän kasvutavoitteistaan jäävät myös avoimiksi.

Näihin ja moniin muihin ryhmää koskeviin kysymyksiin saadaan vastauksia Tilastokeskuksen Itsensä työllistäjät 2013 -tutkimuksessa, jonka tiedot on kerätty syksyn 2013 aikana ja julkistetaan syksyllä 2014. ■

Kirjoittaja on erikoistutkija Tilastokeskuksessa.

Lähteet:

Pärnänen, Anna & Sutela, Hanna (2009). *Tyypillisestä epätyypilliseen? Muutokset erilaisissa työsuhteissa neljänä vuosikymmenenä. Teoksessa Pärnänen, Anna & Okkonen, Kaisa-Mari (toim.) Työelämän suurten muutosten vuosikymmenet. Työmarkkinat, Tilastokeskus, Helsinki.*

Pärnänen, Anna & Sutela, Hanna (2011) *Työn tekemisen uudet muodot ja tilastot. Hyvinvointikatsaus 4/2011, Tilastokeskus.*

Rodeo

Pekka Lith

Kiinteistöjen ylläpidossa miljardien markkinat

Kiinteistöpalvelut ovat nopeimmin kasvaneita yksityisiä toimialoja Suomessa. Kasvun taustalla ovat rakennuskannan lisääntyminen, kiinteistöalan monipuolistuminen, palvelujen ulkoistaminen ja se, että kiinteistöjen kunnosta on huolehdittava suhdanteista huolimatta.

Kiinteistöalan yritystoiminnassa toimi 23 000 yritystä ja 24 000 toimipaikkaa vuonna 2012. Yksityinen kiinteistöala jakautuu kiinteistöpalveluihin ja muuhun kiinteistötoimintaan. Kiinteistöpalvelut koostuvat isännöinnin, kiinteistöhoidon ja siivouksen toimialoista. Muuta kiinteistötoimintaa ovat kiinteistövälitys, kiinteistöjen rakennuttaminen ja kauppa sekä asuntojen ja kiinteistöjen vuokraus.

Kiinteistöalan yritystoimipaikat työllistivät 70 000 työntekijää vuonna 2012. Liikevaihtoa toimiala tuotti 9,3 miljardia euroa. Lähes 80 prosenttia työntekijöistä toimi kiinteistöpalveluja tuottavilla toimialoilla, mutta melkein kaksi kolmasosaa liikevaihdosta kertyi muusta kiinteistötoiminnasta. Luvut perus-

tuvat Kiinteistötyönantajat ry:n tuoreeseen kiinteistöalan suhdanne- ja toimialaraporttiin.

Kiinteistöpalvelut kasvaneet reippaasti

Vuosina 2007–12 kiinteistöalan yritystoiminnan työllisyys lisääntyi 18 prosenttia. Liikevaihdossa kasvua oli 15 prosenttia. Kehitys on ollut kuitenkin paljon keskimääräistä heikompaa kiinteistöjen rakennuttamisessa, kaupassa ja kiinteistövälityksessä, joissa liikevaihto on alentunut kiinteistömarkkinoiden laman ja kiinteistökauppojen useita vuosia kestäneen hiljaiselon vuoksi (Taulukko 1).

Sen sijaan varsinaisissa kiinteistöpalveluissa kasvua on siivittänyt rakennus-

kannan jatkuva kasvu (Kuvio 1), toimintojen ulkoistaminen yksityisellä ja julkisella puolella sekä uudet palvelutuotteet. Taantuma on voinut jopa lisätä asiakasorganisaatioissa kiinteistöpalvelujen ulkoistamista, kun organisaatiot haluavat tehostaa omien voimavarojen käyttöä ja pyrkivät keskittymään enemmän ydintoimintoihinsa.

Yksityiset kiinteistöpalvelut ovat ylipäätään vähemmän herkkiä lyhyen ajan suhdannevaihteluille kuin yrityskehittäjä keskimäärin. Määrätyt siivoukseen, ulkoalueiden hoitoon ja kiinteistöhuoltoon liittyvät tehtävät on hoidettava suhdanteista riippumatta. Pidemmällä ajanjaksoilla asiakastoimialojen vaikeudet eivät voi olla vaikuttamatta myös kiinteistöpalvelualan yritysten menestykseen.

Kiinteistöalan yritystoimipaikkojen henkilöstön ja liikevaihdon kehitys 2007–12

	Henkilöstö 2012, lkm	Henkilöstön muutos 2007–2012, %	Liikevaihto 2012, milj. euroa	Liikevaihdon määrän muutos 2007–2012, %
Sivouspalvelut	34 763	18,5	1 659,7	38,8
Kiinteistöhoito	14 923	35,7	1 102,4	34,8
Kiinteistöjen isännöinti	4 766	12,6	395,6	19,8
Kiinteistöpalvelut yhteensä	54 452	22,2	3 157,7	34,7
Kiinteistöjen rakennuttaminen	1 029	4,8	595,9	-20,3
Kiinteistöjen kauppa	843	31,3	512,7	-23,9
Kiinteistöjen vuokraus ja hallinta	8 690	6,9	4 433,6	20,5
Kiinteistövälitys	4 645	-2,2	579,8	-6,1
Muu kiinteistötoiminta yhteensä	15 207	4,9	612,2	7,0
Kiinteistöala yhteensä	69 659	17,9	9 279,7	15,1

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus.

Taulukko 1

Taantuman pitkittyminen heikentää näkymiä

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n suhdannebarometrin mukaan suhdannetilanne olikin yksityisissä kiinteistöpalveluissa tavanomaista heikompi marraskuussa 2013. Silloin suhdannenäkymien saldo-luku oli toimialalla miinus kaksi. Saldo-luku saadaan, kun suhdanteiden parane-mista odottavien yritysten prosenttiosuu-desta vähennetään suhdanteiden heikke-nemistä odottavien prosenttiosuus.

Vuonna 2013 toimialan liikevaihdon uskotaan pienentyneen loivasti. Näke-mystä kasvun taantumisesta vahvistaa Ti-lastokeskuksen liiketoiminnan suhdanne-kuvaajiin perustuva tarkastelu. Myös alan työllisyys heikentyi hieman loppuvuonna 2013, ja saman kehityksen ennakoidaan jatkuvan alkuvuonna 2014. Toimialan kaksijakoisuutta osoittaa tosin se, että osa yrityksistä on kärsinyt työvoimapulasta.

Keskittynyt ala, paljon myös pienyrityksiä

Yli 90 prosenttia kiinteistöalojen yrityksistä työllistää alle viisi työntekijää. Monissa yrityksissä ei tarvita lainkaan ulko-puolisia palkansaajia, kun koko henkilös-tö koostuu yrittäjistä ja heidän perheen-jäsenistään. Kiinteistöpalveluissa toimii runsaasti myös sivutoimisia yrityksiä. Esimerkkinä voidaan mainita viikonlop-puisin kotivähennyksen alaista siivous-töitä tarjoavat pienyritykset.

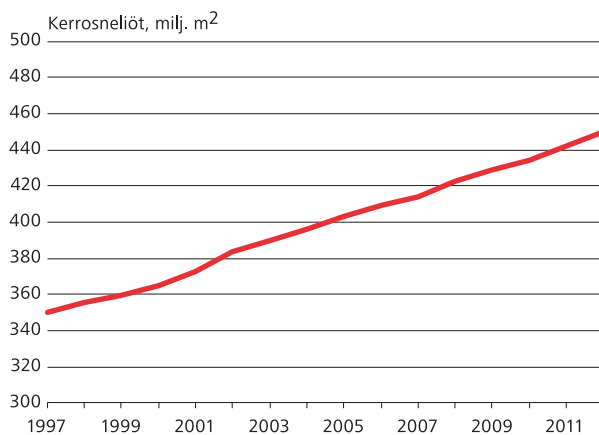
Vaikka pieniä yrityksiä on lukumää-räisesti paljon etenkin kiinteistöpalvelu-jen yrityskannasta, toimiala on keskitty-nyt liikevaihoilla ja työllisyydellä mitat-tuna harvalukuisten suurten yritysten tai yritysryhmittymien käsiin.

Kiinteistöpalveluissa johtavia yritys-iä ovat ISS Palvelut Oy, SOL Palvelut Oy, RTK-Palvelut Oy, Lassila & Tikano-ja Oyj, Coor Service Management Oy ja N-Clean Oy.

Palveluissa paljon potentiaalia

Kiinteistöpalvelujen markkinoiden ko-koa kuvaa se, että asuin- ja kerrostalojen ja muiden talorakennusten ylläpidon arvi-oidut kustannukset olivat vuonna 2012 noin 13,2 miljardia euroa, jos pienasuin-rakennuksia, kuten omakotitaloja, pa- ▶

Talorakennusten kerrosalan kehitys 1997–2012

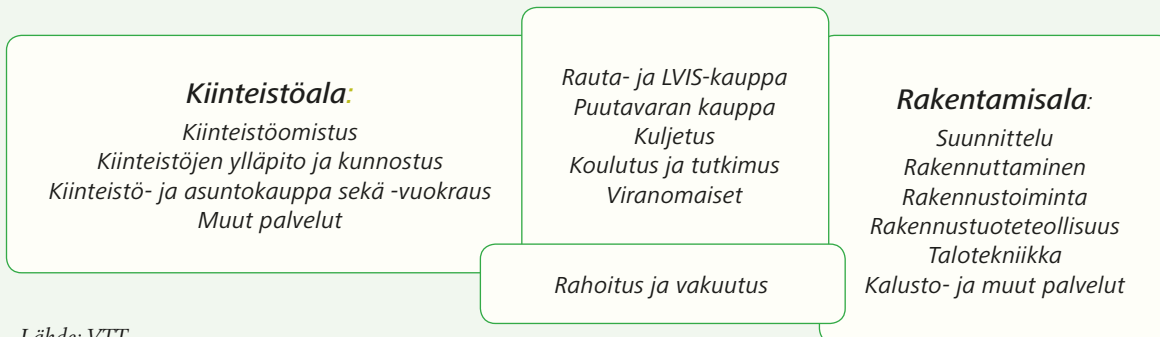

Lähde: Rakennuskantatilastot, Tilastokeskus.

Kuvio 1

Lehtikuva Oy

Kiinteistö- ja rakentamisklusteri toimialoittain

Lähde: VTT.

Valtava toimiala muuttaa muotoaan

Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen mukaan Suomen kansallisvarallisuus oli noin 775 miljardia euroa vuonna 2011. Kansallisvarallisuus koostuu metsistä, viljelysmaasta ja muista maa-alueista, luonnonvaroista, talorakennuksista, maa- ja vesirakennelmista, muusta rakennetusta ympäristöstä, koneista, laitteista ja kuljetusvälineistä sekä tietokoneohjelmistoista ja varastoista.

Yli kolme neljäsosaa kansallisuusvarallisuudesta – 590 miljoonan euron edestä – koostuu rakennetusta ympäristöstä. Sen takana on kaksi toimialaa, kiinteistö- ja rakentamisala. Tärkeitä tukitoimintoja ovat rakennustarvikkeiden kauppa, kuljetukset, koulutus, tutkimus, rahoitus ja vakuutus sekä viranomaistoiminnot, kuten kaavoitus, valvonta ja rakennusluvut (Kaavio 1).

Kiinteistö- ja rakentamisala on sen kotimaan ja kansainvälisen toiminnan arvolla mitattuna suuri toimiala, jonka välittömät työllisyysvaikutukset ovat noin 350 000 henkilöä. Jos lukuun lasketaan välilliset työllisyysvaikutukset suunnittelualalla, kaupassa, logistiikka-alalla ja viranomaisohjauksessa, työllistää toimiala noin 520 000 henkilöä, eli yli viidenneksen kansantalouden työllisyydestä.

Rajat hämärtyvät

Kiinteistö- ja rakentamisala on ollut 2000-luvulla muutoksen tilassa. Samalla toimiala on siirtymässä kahdesta erillisestä rakentamiseen ja kiinteistöjen ylläpitoon liittyvästä kulttuurista yhtenäiseen rakenteiden ja tilan hallinnan kulttuuriin. Kilpailua käydään entistä enemmän kiinteistö- ja rakennustuotteiden ja palvelujen ominaisuuksilla ja uusilla palvelukokonaisuuksilla.

Kuluttaja- ja käyttäjälähtöisyys on tuomassa palvelumuotoilua rakennetun ympäristön suunnitteluun, mikä voi lisätä alueiden yleistä viihtyvyyttä. Myös elinkaarivastuullinen ajattelu valtaa vähitellen alaa. Siinä rakentaja vastaa kiinteistön toimivuudesta, ylläpidosta ja siihen tulevista toimitilapalveluista eikä kiinteistöjen käyttäjän tarvitse omistaa rakennusta tai varata pääomia rakennusinvestointeihin.

Rakennetulta ympäristöltä vaaditaan nykyisin korkeaa laatua energiataloudelliset näkökulmat huomioon ottaen. Rakentamista ohjaa entistä enemmän ympäristövaikutusten seuranta, mikä liitetään melutasoon, veden kulutukseen, pohjaveden ja vesistöjen suojeluun, jätehuoltoon ja käsittelyyn, yhdyskuntajätteiden ja jätevesien hyötykäyttöön sekä rakennusaikaisten ympäristövahinkojen ehkäisyyn.

Uutta teknologiaa

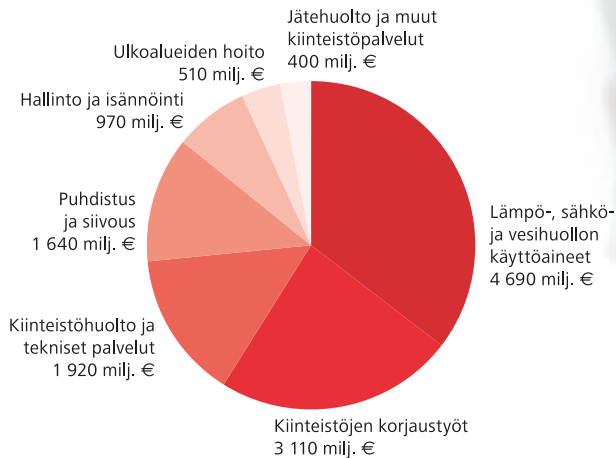
Teknologian kehitys voi merkitä sitä, että tulevaisuudessa kiinteistöjen ylläpito- ja valvonnassa, rakenteiden kunnan seurannassa ja kulunvalvonnassa hyödynnetään yleisesti Radio Frequency Identification eli RFID-teknologiaa, mihin perustuvilla ratkaisuilla tunnistettava kohde voidaan identifioida ilman suoraa kontaktia tai näköyhteyttä vaikeissa olosuhteissa.

Suomen hyvin vaihtelevissa ja kosteissa sääolosuhteissa tärkeitä uudentyypisen teknologian soveltamiskohteita voisivat olla esimerkiksi rakennusten kosteus- ja homeaurioiden ennaltaehkäisy.

Myös 3D-tulostus rakentamisessa avaa aivan uusia näkymiä. Tekniikka voi mahdollistaa rakennuselementtien ja kokonaisten rakennusten runkojen valamisen robotin avulla.

Lähitulevaisuutta ovat myös kolmiulotteiset 3D-kiinteistöt ja -kiinteistöjärjestelmät. 3D-kiinteistöllä tarkoitetaan sellaista maanpinnan ylä- tai alapuolista itsenäistä kiinteistöä, jonka ulottuvuus määritellään kokonaisuudessaan vaakaja pystysuunnassa. 3D-kiinteistöjen sovelluskohteita voivat olla muun muassa kauppakeskukset tai torien ylä- ja alapuoliset rakennushankkeet.

Kiinteistöjen laskennalliset ylläpidon kustannukset 2012 ilman pienasuitaloja

Lähde: Rakennuskantatilastot, Tilastokeskus; Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith.

Kuvio 2

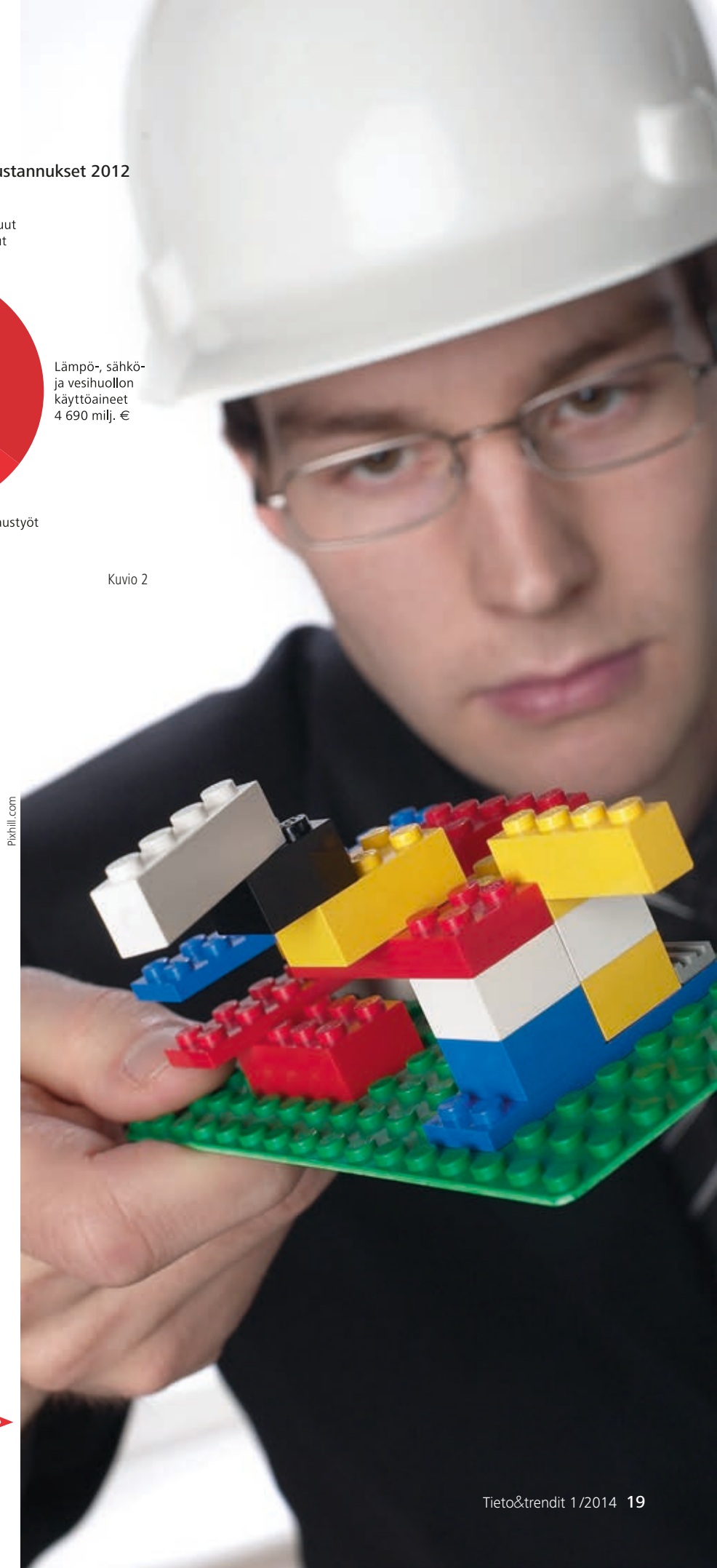
ri- ja rivitaloja ei oteta huomioon. Kustannuksista lämpö-, sähkö- ja vesihuollon jakeluyhtiöille maksetut korvaukset käyttöaineista olivat 4,7 miljardia euroa.

Pääosa kiinteistöjen ylläpidon kustannuksista, noin 8,5 miljardia, koostuu kuitenkin kiinteistöjen hoidon ja ylläpidon palveluista, kuten puhdistus- ja siivouspalveluista, kiinteistöhuollosta ja teknisistä palveluista, ulkotilojen hoidosta ja kiinteistöjen korjaustoiminnasta. Kiinteistöpalveluihin voidaan rinnastaa myös kiinteistökohteen johtamisen, toimitilajohtamisen ja isännöinnin palvelut (Kuvio 2).

Kunnat hoitavat siivouksen itse

Kiinteistöjen hoidon ja ylläpidon palveluista puhdistus- ja siivouspalvelujen arvo oli noin 1,6 miljardia. Summa ei ole yhtä kuin Suomen siivouskustannukset, sillä kiinteistöjen siivous ei sisällä rakentamiseen liittyvää rakennussiivousta, kotisiivousta, liikennevälineiden siivousta ja muuta erikoissiivousta. Kaupallisen siivouksen osuus kiinteistöjen siivouksesta on arviolta 40 prosenttia.

Kaupallisen siivouksen osuus on lisääntynyt 1990-luvulta lukien, kun yksityiset yritykset ja valtio-organisaatiot ovat siirtyneet ostopalvelujen käyttöön. Kehitystä on hidastanut toisaalta, että kuntayhteisöjen hoitolaitoksissa sekä opetus- ja kokoontumisrakennuksis-

**Kiinteistötuottojen kehitys rakennustyypeittäin 2012
(suluissa pitkän aikavälin keskimääräinen taso)**

	Nettotuotto, %	Arvonmuutos, %	Kokonaistuotot, %
Toimistotilat	6,1 (6,4)	-1,2 (-0,9)	4,9 (5,4)
Liiketilat yhteensä	6,4 (7,2)	-0,6 (0,8)	5,7 (8,0)
Tuotannolliset tilat yhteensä	7,9 (8,1)	-2,5 (-0,5)	5,2 (7,5)
Asunnot	5,4 (5,6)	3,0 (2,9)	8,6 (8,7)
Kaikki kiinteistöt	6,3 (6,6)	-0,3 (0,2)	6,0 (6,8)

Lähde: KTI kiinteistötieto Oy.

Taulukko 2

Kiinteistömarkkinat laahaavat lamassa

Heikon talouskehityksen tuloksena kiinteistökauppojen määrä asettuu KTI Kiinteistö Oy:n markkinakatsauksen mukaan vuonna 2013 jopa pohjanoteerausvuoden 2009 alapuolelle, jolloin kauppojen määrä oli 1,8 miljardia euroa. Kiinteistökauppojen määrää alentaa kauppojen pieni keskimääräinen koko, joka on noin 50 prosenttia vuoden 2007 takaisesta tasosta.

KTI:n markkinakatsauksen mukaan yleinen taloudellinen epävarmuus jäytää erityisesti toimistomarkkinoita. Tyhjän toimistotilan määrä on jatkanut kasvuaan, ja vuokramarkkinoita ovat pitäneet käynnissä lähinnä vain pienet sopimukset. Liiketilamarkkinoilla haasteita tuovat kuluttajien heikentynyt luottamus talouden kehitykseen ja yksityisen kulutuksen kasvun hiipuminen.

Liiketilamarkkinoilla tilannetta mutkistavat kuluttajien ostotottumusten muutokset, kun verkkokauppa kasvaa. Parhaiten pitävät pintansa hyvälaatuiset kaupakeskukset ja keskusta-alueiden liiketilat. Sijoittajien vähentynyt mielenkiinto onkin kohdistunut vähärisiksi koettuihin Helsingin keskustan kiinteistöihin eli prime-kohteisiin, joskin niidenkin tuottovaatimukset ovat hieman madaltuneet.

Mielenkiintoista on 2000-luvun nousukaudella hankittujen, korkeasti lainoitettujen kiinteistöjen ja kiinteistösalkkujen kohtalo. Kiinteistösijoittajat ja rahoittajat ovat olleet hyvin kärsivällisiä tähän asti. Ongelmia ei voida silti lykätä loputtomasti eteenpäin, ja jossain vaiheessa sijoittajat ja rahoittajat ovat valmiita kohtaamaan todellisuuden ja kärsimään sijoituksesta koituvat rahalliset menetykset.

Tuotot keskipitkän aikavälin alapuolella

KTI:n mukaan suomalaisten kiinteistösijoitusten keskimääräiset kokonaistuotot ovat liikkuneet 2000-luvulla neljästä 11 prosenttiin.

Parhaimpaan tulokseen päästiin vuosien 2005–07 noususuhdanteessa. Sen jälkeen kokonaistuotot romahtivat osin arvonmuutosten vuoksi matalimmalle tasolle neljään prosenttiin, mutta nousivat sen jälkeen 6–7 prosenttiin vuonna 2010–12 (Taulukko 2).

Epävarmuus ohjannut pääomia asuinkiinteistöihin

Viiden viime vuoden aikana ja keskipitkällä aikavälillä kokonaistuotot ovat olleet korkeampia asuinkiinteistöissä kuin muissa kiinteistöissä, joissa tuotot ovat vaihdelleet suhdanteiden mukaan.

Vuokra-asuntojen kysyntä on ollut vahvaa oikeastaan lähes kaikissa maamme kasvukeskuksissa 2000-luvulla, vaikka vuokrat ovat nousseet niin pienissä kuin suurissakin asunnoissa.

Myös toimitilamarkkinoiden epävarmuus on ohjannut pääomia asuntoihin. Uudeksi kiinnostuksen kohteeksi ovat muodostuneet hoivakiinteistöt, joiden rakentaminen on osaamista vaativaa. Asunto- ja hoivakiinteistöjen osuus kiinteistökaupoista on noussut yhteensä jo vajaa 50 prosenttiin kaikista kiinteistökaupoista, kun toimitiloja koskevien kauppojen määrä on romahtanut.

Pixhill.com

sa, joissa siivouksen kiinteistöjen ylläpitokustannuksista on suuria, siivous hoidetaan pääasiassa omalla työvoimalla.

Kiinteistöhuoltoon, teknisiin palveluihin sekä ulkotilojen hoitoon liittyvän palvelutyön kustannukset olivat 2,4 miljardia euroa ilman lämpö-, sähkö- ja vesihuollon käyttöaineita. Kiinteistöhoitolla ja teknisillä palveluilla tarkoitetaan kiinteistöjen yleishoitoa, erityislaitehuoltoa sekä lämpö-, sähkö- ja vesihuoltoa. Nämä erityisosaamista vaativat palvelut hankitaan tavallisesti ostopalveluina.

Kiinteistöhuollolla rakennus pidetään käyttö- ja toimintakunnossa. Sen piiriin kuuluvat rakennustekniset ja mekaaniset osat ja talotekniset järjestelmät, joita ovat esimerkiksi lämmitys-, ilmastointi-, vesi-, vesiviemäri- ja sähköjärjestelmät, rakennusautomaatiojärjestelmät ja erityislaitejärjestelmät, kuten hälytysjärjestelmät. Kiinteistön yleishoidon kohteena on sen sijaan koko kiinteistö.

Isännöinnin ammattimaisuus lisääntyy

Kiinteistöjohtamisen palvelujen arvo, jota on mitattu Kiinteistötyönantajat ry:n raportissa kiinteistöjen hallinnoinnin ja isännöinnin arvioituilla kustannuksilla, oli suunnilleen miljardia euroa.

Kiinteistöjohtamisen tai isännöinnin merkitys on ollut suurinta ja kasvavaa asuinkerrostaloissa. Taustalla on muun muassa asunto-osakeyhtiölain muutosten myötä tulleet uudet tehtävät.

Uusia tehtäviä ovat huoneistokohtaisten remonttitekniikoiden ylläpito ja kunnossapitoseelvitysten laadinta, jotka vaativat osaamista ja voimavaroja. Myös yleistyvät peruskorjaustarpeet ja yhteiskunnan asettamat energiatehokkuusvaatimukset edellyttävät ulkopuolisia ammattilaisia. Keskeisiä kehityssuuntia ovat palvelujen monipuolistuminen sekä isännöintiyritysten ja -ammattilaisten erikoistuminen.

Kunnossapito pidentää kiinteistön elinkaarta

Asuinrakennusten ja muiden talorakennusten rakennus- ja laitetekniset korjauskustannukset ja ulkoalueiden kunnossapidon kustannukset olivat arviolta noin 3,1 miljoonaa euroa vuonna 2012. Kiinteistöjen ylläpitoon liittyvään korjaustoimintaan ei lueta uudisrakentamista tai peruskorjausrakentamista vaan lähinnä vuosikorjaustyypistä kiinteistöjen kunnossapitorakentamista.

Korjaustarpeet sisältyvät usein vuosikorjaussuunnitelmiin, mutta tarpeet voivat olla myös ennakoimattomia. Niihin

kuuluvat viallisten ja kuluneiden osien uusimiset tai pienet rakennustekniset toimenpiteet, jotka tehdään välittömästi sen jälkeen, kun vialla on havaittu, jotta kiinteistö pysyisi riittävän hyvässä käyttökunnossa. Korjaustöitä tekevät tavallisesti kiinteistöhuoltoyritykset ja rakennusliikkeet.

Toimitilapalvelut kasvattavat markkinoita

Laveasti määriteltynä kiinteistöpalveluihin luetaan myös erilaisia toimitila- ja käyttäjäpalveluja. Käyttäjäpalveluilla tarkoitetaan toimitilojen käyttäjille suunnattuja tukipalveluja. Tärkeitä käyttäjäpalveluja ovat catering-palvelut sekä vahtimestari-, vartiointi- ja turvapalvelut. Muita käyttäjäpalveluja ovat muun muassa aulaemäntä-, postitus-, postijakelu-, lähetti- ja puhelinvaihdepalvelut.

Markkinoilla tapahtuneet muutokset ja käyttäjäpalveluihin suuntautunut kysynnän kasvu on merkinnyt sitä, että osa suurista ja keskisuurista kiinteistöpalvelujen tuottajista on laajentanut toimintaansa käyttäjäpalveluihin, kuten vahtimestari- ja turvapalveluihin. Käyttäjäpalvelujen perinteiset tuottajat esimerkiksi catering-alalla ovat puolestaan laajentaneet toimintaansa kiinteistöjen ylläpitopalveluihin.

Käyttäjäpalvelujen markkinoista ei ole

saatavilla euromääräisiä arvioita, koska niiden kysyntää ei voi arvioida laskennallisesti rakennuksen tai kiinteistön ominaisuuksista, kuten ylläpitopalvelujen osalta on voitu tehdä. Markkinoille on tullut kuitenkin suuria kokonaispalvelujen tarjoajia, joilla on laaja palveluvalikoima. Osa niistä käyttää toiminnassaan koti- ja ulkomaisia alihankkijoita. ■

Kirjoittaja toimii tutkijana omistamassaan yrityksessä (Lith Consulting Group).

Lähteitä: Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Suhdannebarometri, marraskuu 2013.

Lith, Pekka: Kiinteistöala Suomen kansantaloudessa, muistio kiinteistöalan yritystoiminnasta, markkinoista ja kehityslinjoista 2012–2013, Helsinki 2013.

Nissinen, Niemi ja Hietala: Kiinteistöjen ylläpidon kustannusindeksin 2005=100 tarkistaminen, loppuraportti 29/09/2012.

Suomen Isännöintiliitto ry: Isännöinnin visio 2020, loppuraportti, Helsinki 2012.

Tilastokeskus: Rakennuskantatilastot, rakennustuotantotilastot ja yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastot.

Dan Steinbock

Rousseff tavoittelee toista presidenttikautta 2015–2018

Presidentti Lulan kultavuodet ovat takana. Dilma Rousseff luotsaa Brasilian taloutta merkittävästi haasteellisemmassa toimintaympäristössä. Lokakuun vaaleissa punnitaan hänen kansansuosionsa.

Tuhansia teinejä virtasi *favela*-slummeista São Paulon ja Rio de Janeiron neon-hehkuisiin ostoskeskuksiin syksyllä 2013. Sosiaalisen median kautta *rolezinhos*-protestit levisivät kulovalkean tavalla, ja poliisien kovat otteet vain kiihdyttivät mielenilmauksia.

Levottomuudet ja nuorisomellakat istuvat huonosti mielikuvaan menes-

tyvästä ja hyvinvoivasta taloudesta, jota presidentti Rousseff ja tämän avustajat ovat vaalineet kesäkuun jalkapallon MM-kisojen, lokakuun presidentinvaalien ja vuoden 2016 olympiakisojen alla.

”Brasilia tarvitsee ja haluaa kumppanuuksia yksityisten sijoittajien kanssa”, Rousseff sanoi taannoin World Economic Forumin Davosin kokouksessa.

Rousseff, joka aikanaan kamppaili sotilasdiktatuuria vastaan marxilaisena sisinä, toivoi sijoittajilta kykyä katsoa pidemmälle tulevaisuuteen.

Viimeiset kolme vuotta Brasilian talous on kasvanut nihkeästi. Maa tarvitsee kipeästi investointeja mm. kaupunki-infran ja moottori- ja rautatieverkoston uudistamiseen.

Lehtikuva Oy

Slummeista keskiluokkiin

Rousseff on luvannut kamppailla inflaatiota vastaan ja pitää valuutan vakaana. Brasilian luonnonrikkauksia hän on halunnut hyödyntää kestäväällä tavalla. Maan ensimmäinen naispresidentti pyrki siirtämään öljyviennin voittoja koulutukseen. Tavoitteena on muuntaa maan rajallinen resurssi, öljy, kestäväksi inhimilliseksi pääomaksi.

Ennen presidentti **Lula da Silvan** aikaa vain harvat tarkkailijat olisivat ottaneet tällaiset tavoitteet vakavasti. Brasilia on tulevaisuuden lupaus, kyynikot sanoivat, ja sellaisena se pysyy. Kahden Lulan kauden jälkeen arvostelijat ovat varovaisempia.

Vuodesta 2003 lähtien 42 miljoonaa brasilialaista on noussut keskiluokkaan, valtionvelkaa on lyhennetty ja inflaatio on pysynyt kurissa. Brasilia onnistui siinä missä mikään muu nouseva talous ei ole kyennyt eli yhdistämään nopean talouskasvun ja tuloerojen supistamisen. Se oli Lulan ja hallitsevan Työväenpuolueen perintö vuonna 2011, kun Rousseff astui valtaan.

Presidentti Lulan kaudet ajoittuivat onnekaaseen ajanjaksoon. Niin kauan kuin Kiina vielä nautti reilun 10 prosentin vuosikasvusta, Brasilia vei Kiinaan hyödykkeitä, joita tarvittiin kiihtyvään teollistumiseen. Läheiset taloussuhteet Kiinaan mahdollistivat myös Brasilian nopean elpymisen globaalien finanssikriisien jälkeen.

Silti niin Lula kuin hänen silloinen esikuntapäällikkönsä Rousseff tiesivät, että tällaiset kasvuajurit heikentyisivät ajan myötä. Niinpä he pyrkivät varmistamaan, että kasvun hedelmät eivät koituisi vain rikkaiden ja harvojen eduksi, vaan hyödyttäisivät myös uutta keskiluokkaa, jonka kulutus ajaisi kasvua tulevaisuudessa.

Rousseffin kova taival

Samaan aikaan kun Rousseff astui valtaan, Kiinan kaksinumeroisen kasvu alkoi korvautua yksinumeroisella, mutta kestävämmällä kasvulla. Jatkossa Kiinan uudistukset luovat yhä kasvumahdollisuuksia Brasilialle, mutta rajallisemmin.

Kun Lula navigoi Brasilian globaalista finanssikriisistä 2008–2009, kyse oli vielä vuosista joita leimasi elpyminen, vakautuminen ja elvytyspolitiikka kehittyneissä länsitalouksissa. Rousseffin kaudella Brasilia ei enää ole immuuni länsimaiden taantumalle ja nihkeälle kasvulle.

Hidas kasvu ja korkea inflaatio vuonna 2013 heikensivät Brasilian osakemarkkinoiden tulosta merkittävästi, minkä seurauksena kärsi myös maan valuutta *real*.

Brasilia elpyy vähitellen, mutta epätasaisesti ja korkean inflaation vallitessa. Talouskasvun odotetaan jatkuvan vuonna 2014 yksityisen kulutuksen vetämänä. Silti markkinoilla vaaditaan vahvempaa talouspolitiikkaa, kevyempää rahapolitiikkaa ja julkisten tukiaisten vähentämistä.

Nykyinen 19 prosentin investointiasete on riittämätön, jotta Brasilia pääsisi takaisin entisenlaiselle kasvukäyrälle.

Kohti lokakuaisia vaaleja

Rousseffin kannatus on helmikuisten mittauksen mukaan laskenut alun liki 60 prosentista 45 prosenttiin. Istuvan hallituksen havaitut heikkoudet ovat vahvistaneet oppositiota, mutta eivät riittävästi, jotta lokakuinen vaalivoitto olisi uhatuna. Toistaiseksi Rousseff johtaa mielihetimitä.

Senaattori **Aecio Nevesiä** pidetään markkinamyönteisimpänä ehdokkaana. Hän haluaisi viedä Sosiaalidemokraattisen puolueen takaisin valtaan ensi kerran siten vuoden 2002, mutta se ei onnistu ilman työväenluokan ääniä. Ennen taannoisia lahjussyytteitä Neves keräsi alle 20 prosenttia äänistä.

Kumppanuutensa turvin sosialistijohtaja **Eduardo Campos** ja entinen senaattori ja ympäristöministeri **Marina Silva** vetoavat oppositioon ja itsenäisiin äänestäjiin. Heitä ei pidetä yhtä uudistusmielisinä kuin Nevesiä. Silti parivaljakon yhteinen kannatusosuus jää alle 20 prosenttiin ja yhteisestä ohjelmasta oli vaikea päästä yksimielisyyteen.

Vaaleihin on vielä pitkä matka ja mikäli levottomuudet huipentuvat jalkapallon MM-kisojen aikana, ennusteet saattavat muuttua.

Jos Dilma Rousseff valitaan toiselle kaudelle, hänen merkittävin haasteensa on, kuinka jatkaa köyhyyden vähentämistä ja keskiluokan laajentamista ja säilyttää hallituksen uskottavuus markkinoilla.

Lupaavampaa keskipitkällä aikavälillä

Brasilia on Etelä-Amerikan merkittävin talousveturi. Maan suhdanteet ovat sys-

teemisiä ja vaikuttavat myös naapurien talouksiin hyödykehintojen, globaalien kysynnän ja kansainvälisten finanssiolosuhdeiden ohella. Kirentyvä rahapolitiikka kehittyneissä talouksissa tulee aiheuttamaan kasvavaa kuohuntaa myös nousevissa talouksissa, kuten Argentiinassa taannoin.

Brasilian asema on vahvempi kuin sen naapurivaltioiden. Sillä on liki 380 miljardin dollarin suuruiset ulkomaiset reservit ja keskipitkän aikavälin kasvupotentiaalia.

Merkittävänä vientimoottorina Brasilian kasvun ehto on kuitenkin riittävä kysyntä kehittyneessä lännessä. Niinpä se tukee kaupan liberaalisuutta, niin Dothan multilateraalista neuvotteluita kuin bilateraalista keskusteluita EU:n ja eteläisen Amerikan kauppaliittouman Mercosurin välillä.

Viime vuonna Brasilian kasvu oli 2,5 prosenttia. Kuluvana vuonna se tulee jäämään alle 2 prosenttiin, vaikka saattaa nousta 4 prosenttiin vuonna 2015. Inflaation odotetaan pysyvän lähellä 6 prosenttia lyhyellä aikavälillä, vaikka ohjaukset on nostettu 10 prosenttiin.

Osin Brasilian haasteet johtuvat menneestä menestyksestä. Kun maa on noussut korkeammalle arvoketjussa, tarvitaan pääoman syventymistä ja tuottavuuden kasvua, mikä edellyttää infrainvestointeja, säästämistä ja rakenneuudistuksia.

Kansainvälisessä valuuttarahastossa (IMF) Brasiliasta arvostellaan talouspolitiikan liiallisesta hienosäätelystä. IMF haluaisi nähdä markkinamyönteisiä otteita, jotka ajaisivat kasvua. Sellaiset suositukset ovat tosin perinteisesti syventäneet tuloeroja pikemmin kuin vähentäneet niitä.

Vaalivuonna riskit ja kuohunta tulevat kasvamaan. Mutta keskipitkällä aikavälillä Brasilia hyötyy kasvupotentiaalistaan. Ironista kyllä, pessimistiset odotukset, jotka nykyisellään toimivat Rousseffia vastaan, saattavat tukea hänen tiimiään jos vähenevä epävarmuus alkaa vahvistaa sijoittajien positiivisia odotuksia vuosina 2015–2018. ■

Dos. Dan Steinbock toimii kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtajana Intia Kiina ja Amerikka instituutissa (USA) ja vaikuttaa lisäksi Shanghaiin kansainvälisten opintojen instituutissa (Kiina) ja EU-keskuksessa (Singapore.)

Kurkien tanssi siirtyy Atlantilta Tyynellemerelle

■ Kun kurkien tanssi alkaa, on varpusten vaiettava". Valtioiden välisessä tanssissa kurkia ovat suurvallat, varpusia pienet. Kansainvälisen oikeuden mukaan valtioiden välillä vallitsee "suvereeni tasa-arvo", mutta koska valtioiden yläpuolella ei ole auktoriteettia, joka pakottaisi ne lakia noudattamaan, myös niiden tasa-arvo on heiveröisellä pohjalla. Ei niin, että se olisi merkityksetön, ja EU-Euroopassa sääntöpohjaiset suhteet ovat paljolti korvanneetkin voimasuhteet, mutta muualla maailmassa, lähelläkin meitä, tyyli on toinen. Eikä niin, etteikö sääntöpohjaista järjestelmää kohiti kannattaisi pyrkiä; se vain ei ole todellisuutta.

Viimeiset parisataa vuotta ovat läntiset suurvallat olleet kansainvälisen politiikan kurkia – ja läntiset varpusetkin nauttineet sen siunauksista. Nyt tanssitantereelle on kuitenkin noussut ja nousemassa uusia osanottajia. Ja vaikka ne vielä näyttävät olevan valmiita tanssimaan entisen musiikin tahdissa, on valmistauduttava siihen, että myös rytmit ennen pitkää muuttuvat. Ainakin niitä tulee lisää.

Mihin voima perustuu? Perinteinen vastaus on: sotavoimaan. Historiasta löytyykin esimerkkejä siitä, miten uutta taistelutaktiikkaa tai teknistä keksintöä käyttänyt pienikin armeija on lyönyt suuren imperiumin. Aleksanteri Suuri ja Tshingis-kaani tulevat ensimmäisinä mieleen. Mutta ei tule mieleen yhtään teollisen vallankumouksen alkamisen jälkeen. Nykyaikana ratkaisee "comprehensive national power", teknis-taloudellinen kapasiteetti, luonnonvarat ja absoluuttinen koko, mikäli niiden antamaa etua ei ole pilattu huonosti rakennetulla yhteiskunnalla ja huonolla politiikalla.

Kenen värkeissä on varaa

Yksinkertainen ja tehokkain, joskin myös laajalti kritisoitu tapa mitata teknis-taloudellista kapasiteettia on bruttokansantuote. Käytetään sitä siis tässäkin. IMF:n mukaan maailman bruttotuotan-

to jakaantui vuonna 2012 suurimpien maiden ja maaryhmien kesken näin:

- EU 23,1 prosenttia maailman kokonaistuotannosta,
- Yhdysvallat samoin 23,1,
- Kiina 11,4,
- Japani 8,3,
- Brasilia 3,1,
- Venäjä 2,8,
- Intia 2,5,
- Kanada 2,5,
- Australia 2,1,
- Etelä-Korea 1,6,
- Meksiko 1,6,
- Indonesia 1,2 prosenttia.

EU ei ole valtio eikä sitä voi niihin rinnastaa, joten on syytä antaa myös sen suurimpien jäsenvaltioiden bkt-osuudet:

- Saksa 4,7,
- Ranska 3,6,
- Iso-Britannia 3,4
- Italia 2,7 prosenttia.

Aasiassakin on yksi huomionarvoinen yhteenliittymä: Kaakkois-Aasian maiden ASEAN, jonka jäsenmaiden yhteenlaskettu bkt-osuus on noin 3 prosenttia koko maailman tuotannosta. Toimijana sitä ei kuitenkaan voi rinnastaa edes EU:hun, saati valtioihin.

Asian voi sanoa vielä ilmeikkäämmin: jos lähtökohdaksi otetaan Yhdysvallat, on Kiinan talous siitä on 1/2, Japanin 1/3, Saksan 1/5, Ranskan ja Iso-Britannian 1/6, Venäjän ja Italian 1/8, Intian 1/9, Australian 1/11, Korean 1/13, Meksikon 1/14 ja Indonesian 1/19.

Tämä yksinkertainen tilasto on vaikuttava: se ei jätä arvailamisen varaa siitä, kenen värkeissä on varaa. Vielä vaikuttavampi tilasto on, jos sitä vertaa tilanteeseen neljännesvuosisata sitten – tai

Nykyaikana valtioiden välisessä kisassa ratkaisee teknis-taloudellinen kapasiteetti, mikäli sen antamaa etua ei ole pilattu huonosti rakennetulla yhteiskunnalla ja huonolla politiikalla, kirjoittaa Suomen suurlähettiläänä Kiinassa ja OECD:ssä toiminut Antti Kuosmanen.

neljännesvuosisadan kuluttua tästä hetkestä, mikäli trendit jatkuvat edes osapuilleen tähänastisen kaltaisina. Siitä ei tietenkään ole takeita, mutta ilman oletuksia trendeistä ei voi ennakoita mitään.

Nousijoista yksi on ylitse muiden

Paljon puhutaan nousevista maista, ja aiheellisestikin, mutta jos puhutaan maista, jotka ovat nousseet tai nousemassa supervaltaluokkaan, listalla on vain yksi. Kiinan valtava väestö antaa sille etulyöntiaseman nousta suurimmaksi köyhänäkin. Mutta kyse ei ole vain siitä: nyt jo saman kokoinen ja parin vuosikymmenen kuluttua suurempikin väestö on Intialla, mutta jotta se nousisi Kiinan rinnalle, saati ohi, sen olisi kasvettava 9–10 prosentin vauhtia seuraavat 20 vuotta – ja Kiinan taannuttava 5–6 prosentin tasolle. Ehkä se taantuukin, mutta kuka uskoo, että Intia noin nousisi?

Siispä kun Kiinalle kasvaa supervallan rahkeet, Intialle kasvaa vain suurvallan. Millään muulla kehitysmaalla taas ei ole lähtökohtaisesti mahdollisuuksia nousta Kiinan tasolle, ellei se suorastaan romahda. Esimerkiksi Indonesian olisi noustava kuusi kertaa vauraammaksi per capita kuin Kiinan, jotta sen bkt olisi samantasoinen. Yhdysvaltoja lukuun ottamatta yksikään nykyisistä teollisuusmaista ei myöskään voi Kiinaa haastaa; ne ovat joko liian pieniä tai väestöltään taantuvia, tai molempia.

Mitä tästä seuraa? Suuri määrä asioita, mutta keskitytään tässä muutamaan. Mikään ei viittaa sellaiseen perustavanlaatuisen teknologiseen läpimurtoon, joka muuttaisi energian ja muiden luonnonvarojen kulutuksen ja tuotannon välisen riippuvuuden, vaikka asteittaisia tuottavuuden kohoamiseen johtavia innovaatioita koko ajan tehdäänkin. Luonnonvarat jakautuvat hyvin epätasaisesti niin, että suurin kysyntä ei kohtaa suurinta tarjontaa missään maassa. Niinpä luonnonvarojen kasvava kysyntä tulee johtamaan valtioiden kovenemaan kilpailuun niiden saannista ja omistamisesta. Sääntöpohjainen maailmankaupan ja investointien järjestelmä joutuu yhä kovemman rasituksen alaiseksi, mitä WTO:n piirissä käytävien neuvottelujen ongelmat jo todistavat.

Toiseksi, ympäristö rasittuu yhä enemmän. Ilmastomuutos saa suurimman julkisuuden, mutta pahaenteisiä ilmiöitä on muitakin: maatalouden tuottavuuden aleneminen ja maatalousmaan suoranainen väheneminen. Sitä vastaavaa, meidän 1960-luvulla pelastanutta "vihreää vallankumousta" ei ole näköpiirissä. Uhkana on myös makean veden saastuminen ja suoranainen puute, joka on saavuttanut hälyttävät mittasuhteet varsinkin Kiinassa mutta myös Intiassa.

Kolmanneksi, valtasuhteet muuttuvat ja kansainvälinen "järjestelmä" muuttuu epävakaa-

maksi. Historiallisesti vakaimpia kausia ovat olleet ne, joina yksi valta on ollut yli muiden (vaikka tämä sotiikin demokratia- ja tasa-arvokäsitystämme vastaan). Viimeiset 60 vuotta yli muiden on ollut Yhdysvallat. Hajanaisuudestaan huolimatta Länsi-Eurooppa on taloudellisen painoarvonsa ja Yhdysvaltain-liittosuhteidensa ansiosta ollut järjestelmän toinen napa. Painopiste on nyt kuitenkin siirtymässä – ellei jo siirtynytkin – Tyynellemerelle. Siellä Yhdysvaltain vastarannalla ei olekaan pitkään yhteisen historian ja kulttuuriperinnön omaava vastapuoli, vaan kokonaan toisenlainen maa ja kulttuuri. Muitakin napoja uudella maailmanjärjestyksellä tulee olemaan, mutta ilman USA:n ja Kiinan kykyä ja halua sopia pelisäännöistä ei ole mitään järjestystä.

Kakun jaosta tulee nollasummapeliä

Lopuksi vielä yksi uhkakuva. Olemme kaikki perin pohjin tottuneet siihen, että ainakin taloudellisesti kakku aina vain kasvaa ja että useimmilla – ja ainakin meidän lapsillamme – elämän edellytykset ovat paremmat kuin meillä. Tosiasiassa on kuitenkin hyvinvointivaltioidenkin aikana maailmanlaajuisesti vallalla ollut eräänlainen sääty-yhteiskunta. Siinä valtaosa, ehkä noin 80 prosenttia, on näihin aikoihin asti ollut köyhälistöä, ja loput – me suomalaiset mukaan lukien – niitä säätyläisiä.

Nyt on suuri joukko köyhälistöä noussut, ja lisää on nousemassa jakamaan kakkua. Niin kauan kuin kakku on kasvanut reipasta vauhtia, sitä onkin voitu jakaa ilman, että kukaan varsinaisesti köyhtyy. Nyt kuitenkin sekä luonnonvarojen uhkaava ehtyminen että ympäristön rasittuminen aiheuttavat sen, että kakku ei enää kasvakaan, ei ainakaan riittävästi. Lisäksi säätyläiset ovat menettäneet suuren osan teknologista etulyöntiasemaansa. Niinpä kakun jakaminen muuttuu yhä enemmän nollasummapeliksi.

Ilmastomuutosneuvotteluissa kuullut kehitysmaiden vaatimukset ovat vasta alkusoittoa sille, mitä vielä kuullaan, ellei pelastusta tule uusista teknologioista ja väestönkasvun pysäytymisestä. Aikanaan tasapaino varmasti saavutetaan, mutta saavutetaanko se ilman suuria väkivaltaisia mulistuksia, se onkin eri asia. Joka tapauksessa on varauduttava epävakaiseen ja jopa uhkaavaan tulevaisuuteen. Mauno Koiviston vastaus Venäjän televisiossa kysymykseen "mikä on Suomen idea", taitaa olla yhä kuranttia tavaraa: hengissä säilyminen se on edelleen, kurkien tanssissa. ■

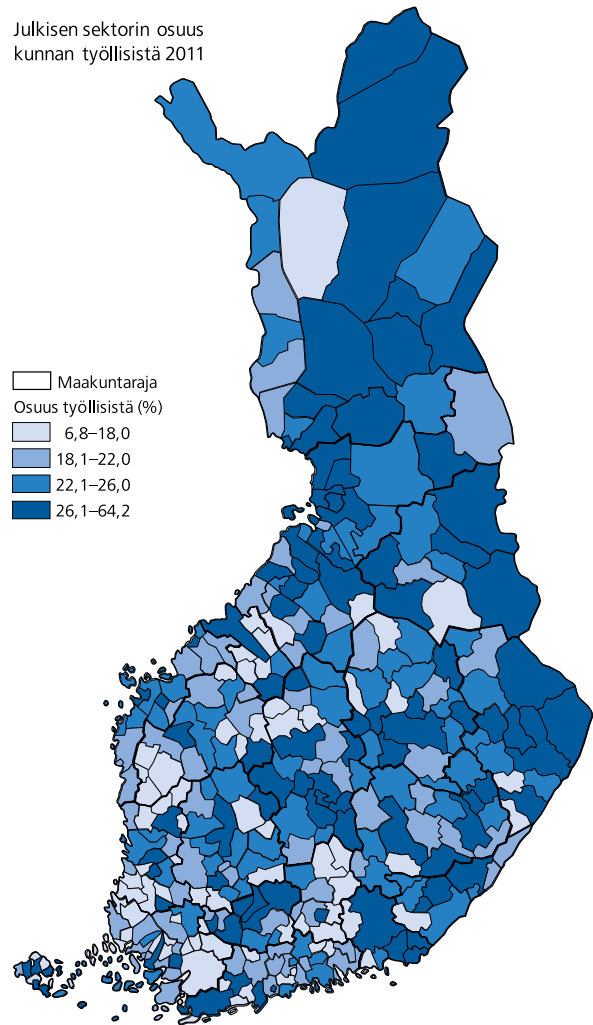
Antti Kuosmanen
antti.kuosmanen@formin.fi

Kasvava kysyntä johtaa valtioiden kovenemaan kilpailuun luonnonvaroista.

Aku Alanen

Julkisen sektorin rooli vaihtelee eri puolilla Suomea

Julkisen sektori ei ole kasvanut viime vuosina eikä varsinkaan lähes 60 prosenttiin kansantaloudestamme, kuten Suomen talousongelmia ruotivista puheista voisi päätellä. Julkisen sektorin osuus työllisistä yltää kolmannekseen joillakin alueilla ja jää viidennekseen toisaalla.

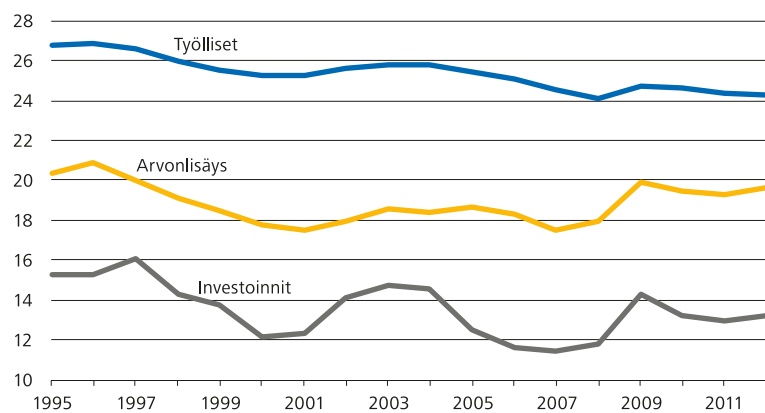

Suomen julkisen sektorin kasvusta ja koosta on esitetty korkeiltakin tahoilta suhteettoman suuria ja käsitteitä harhaanjohtavasti käyttäviä arvioita. Todellisuudessa julkisella sektorilla on työskennellyt viime vuosina vajaa neljäsosa kaikista Suomen työllisistä ja osuus on ollut jopa laskusuunnassa, mikä johtuu ainakin osittain ulkoistamisista (Kuvio 1).

Kansantalouden arvonlisäyksestä vajaa viidesosa on syntynyt julkisella sektorilla. Osuuden kehitystä ovat säädelleet yksityisen sektorin suhdanteet.

Julkisten investointien osuus on ollut runsas kymmenesosa kaikista investoinneista. Osuus on vaihdellut paljonkin.

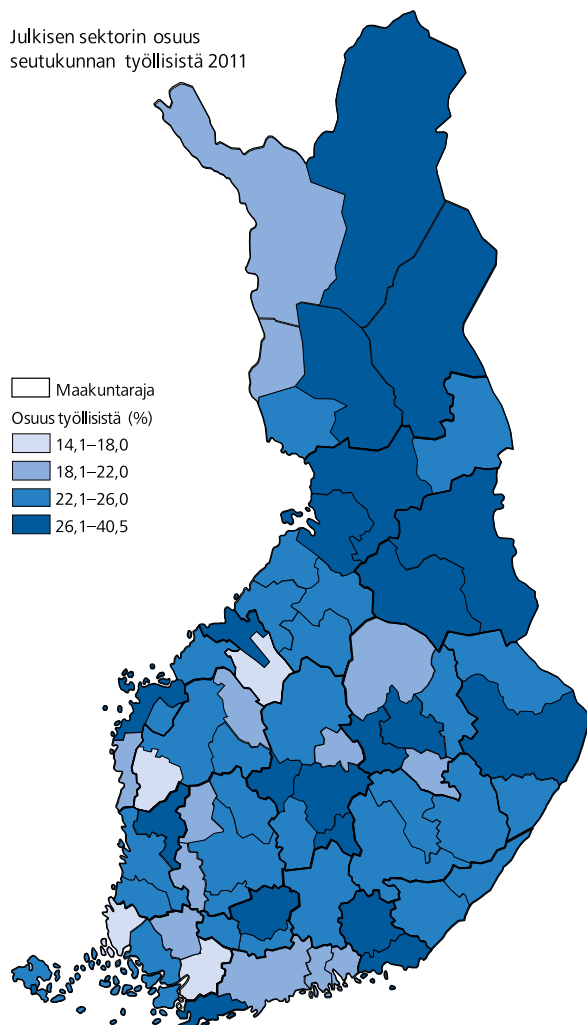
Julkisen sektorin osuus kansantaloudesta 1995-2012, %

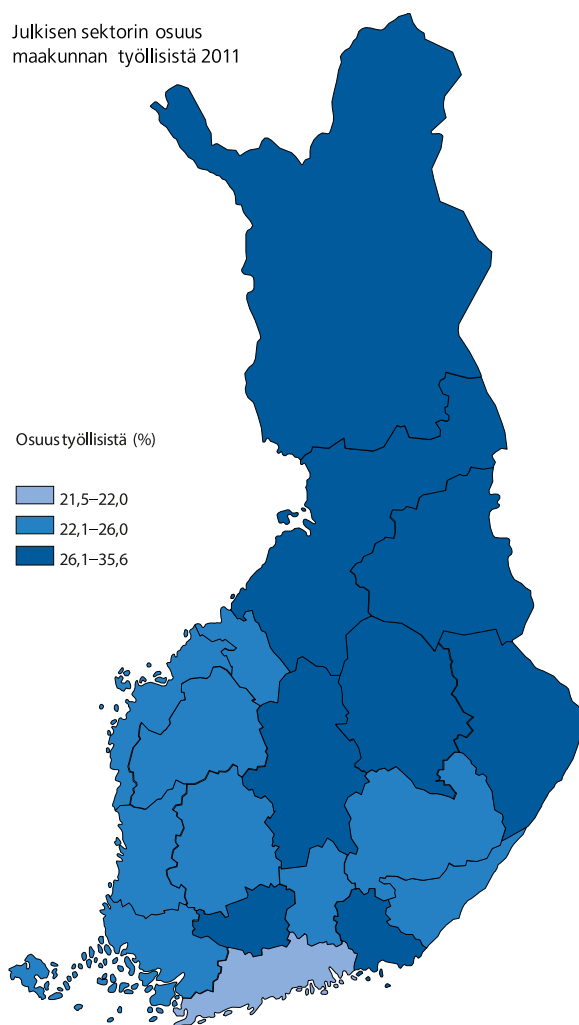
Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus

Kuvio 1

Julkisen sektorin osuus seutukunnan työllisistä 2011

Julkisen sektorin osuus maakunnan työllisistä 2011

Valtaosa on kuntasektoria

Julkisen sektorin talouteen luetaan kolme osaa: valtio, paikallishallinto ja sosiaaliturvarahastot. Kolme neljäsosaa julkisen puolen työllisistä toimii kuntasektorilla, yksi neljäsosa valtiolla.

Suurin piirtein samassa suhteessa syntyy myös julkinen arvonlisäys. Myös julkiset investoinnit jakaantuvat samaan tapaan kuntien ja valtion kesken.

Valtion työntekijöiden osuus maakuntien työllisyydestä vaihtelee pääosin parin prosentin ja kymmenen prosentin välillä. Kuntatyöntekijöiden osuus sen sijaan vaihtelee yllättäen jopa enemmän. Sosiaaliturvarahastoilla on aika vaatimaton alueellinen merkitys.

Seutukunta- ja kuntatasolle mentäessä alueiden erot luonnollisesti kasvavat.

Kartoilla on esitetty kolmella eri alueella julkisen sektorin työllisyysosuus vuonna 2011. Kaikkiaan 43 kunnassa osuus oli yli 30 prosenttia. Tällaisten kuntien määrä oli pienempi kuin vuotta aiemmin. Ne ovat pääosin pienehköjä Itä- ja Pohjois-Suomen kuntia, mutta joukkoon mahtuu näiltä alueilta isompiakin kuten Rovaniemi, Kuopio ja Joensuu.

Isoista kunnista Lahdessa, Oulussa ja Jyväskylässä työllisyysosuus jää hiivenen alle 30 prosentin. Etelässä isommista kunnista 30 prosentin osuuden ylittivät esimerkiksi Kirkkonummi ja Raasepori. Sen sijaan Kouvolassa osuus jäi vuonna 2011 alle 30 prosentin, kun se vuotta aiemmin vielä ylitti rajan.

Kuntia, joissa julkisen sektorin työllisyysosuus jäi alle 20 prosentin, oli aiempaa enemmän, vuonna 2011 jo 122. Isois-

ta kunnista viidenneksen rajan allittivat ainoastaan Vantaa reilusti ja Espoo hienoisesti. Muuten ryhmään kuuluvat kunnat ovat aika pieniä.

Erot julkisen sektorin työllisyysosuudessa ovat kuntatasolla todella huomattavia. Erot ovat kuitenkin hieman pienemmän päin laman jälkeen.

Seutukunnista kahdeksan ylittää 30 prosentin rajan julkisen sektorin työllisyysosuudessa, mutta Etelä-Suomessa näin tekee ainoastaan Hämeenlinnan seutu. 20 prosentin alle jää seitsemän suhteellisen pientä seutukuntaa.

Maakunnista vain Lappi ja Kainuu ylittävät 30 prosentin rajan, mutta yhdessäkään maakunnassa julkisen sektorin työllisyysosuus ei alita viidenneistä.

Valtiolla lähinnä välillinen vaikutus aluetalouksille...

Suurin osa valtion taloutta koskevista rakenne- ja suhdannepoliittisista päätöksistä tehdään muilla kuin alueellisilla perusteilla. Silti päätöksillä on alueellisia vaikutuksia. Näistä isoista talousratkaisuista käytetään usein nimitystä suuri aluepolitiikka.

Vain pienellä osalla päätöksistä vaikutetaan tarkoituksella aluetalouksiin. Tätä kutsutaan pieneksi aluepolitiikaksi. Tässä artikkelissa käsitellään pääosin suuren aluepolitiikan vaikutuksia.

Valtio vaikuttaa aluetalouteen pitkällä tähtäyksellä ennen kaikkea sijoituspäätöksillään ja inhimillisen pääoman kehittämiseen kohdistuvien siirtomenojen ja kiinteiden investointien kohdentamisella.

Vuotuisten tulonsiirtotyyppisten menojen kohdentaminen ei ole pitkällä tähtäimellä kovin merkittävää aluetalouden kannalta. Sen sijaan lyhyellä tähtäimellä muutokset tulonsiirtojen määrässä ovat alueiden kotitalouksien ostovoimalle hyvinkin tärkeitä.

...paikallishallinnolla huomattavasti suurempi

Kuntasektorilla on monta välitöntä vaikutuskanavaa aluetalouteen. Ensinnäkin on kuntalaisille järjestettävät palvelut. Suomessa sosiaali- ja terveystalouden sekä peruskoulutuksen järjestämisessä kunnilla on suuri rooli.

Kuntasektorin yksiköiden harjoittama elinkeinopolitiikka on myös tärkeä pitemmän ajan vaikutuskanava. Taloudellisesti merkittäviä ovat samoin kunnallistekniikan alueelle kuuluvat toiminnot. Kuntasektori onkin kiinteästi yhteydessä kansalaisten arkipäivään kaikinpuolisesti. Erilaiset kuntainliitot hoitavat käytännössä suuren osan paikallishallinnon asioista, joiden hoitoon on alueilla hyvinkin erilaisia ratkaisuja.

Toinen suuri tekijä, joka usein unohdetaan, on paikallishallinnon työntekijöiden palkansaajakorvausten käyttö kunnan alueella ja palkoista maksetut verotulot. Kuntasektorilla onkin perinteisesti ollut alueilla suhdannevaihteluista pehmentävä rooli, koska kunnan työntekijöiden palkansaajakorvausten määrä on

Julkisen sektorin osuus työllisistä 2011, %

	Valtio	Paikallishallinto	Sosiaaliturvarahastot	Yhteensä
Uusimaa	6,6	14,1	0,7	21,5
Varsinais-Suomi	4,2	19,1	0,3	23,6
Kanta-Häme	8,7	18,9	0,2	27,8
Päijät-Häme	2,7	20,4	0,3	23,5
Kymenlaakso	8,9	18,4	0,2	27,5
Etelä-Karjala	5,3	18,4	0,2	23,9
Satakunta	5,8	18,3	0,2	24,3
Pirkanmaa	4,1	18,5	0,2	22,9
Keski-Suomi	6,5	20,4	0,4	27,3
Etelä-Pohjanmaa	2,0	20,0	0,3	22,3
Pohjanmaa	3,0	22,4	0,2	25,6
Etelä-Savo	3,0	21,3	0,2	24,5
Pohjois-Savo	5,9	22,7	0,3	28,9
Pohjois-Karjala	6,4	22,6	0,5	29,4
Kainuu	12,4	22,9	0,3	35,6
Keski-Pohjanmaa	1,9	22,5	0,2	24,6
Pohjois-Pohjanmaa	3,7	22,8	0,2	26,8
Lappi	8,0	21,8	0,3	30,1
Ahvenanmaa	1,1	24,3	0,1	25,4
Maakuntien keskiarvo	5,6	18,4	0,4	24,4

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus

Taulukko 1

Miten kansantalouden tilinpito takaa yhdenmukaisen sektorivertailun

Valtioenemmistöisiä osakeyhtiöitä käsitellään kansantalouden tilinpidossa kuten muutakin yritystoimintaa. Paikallishallinnon ja valtion liikelaitoksia käsitellään yritystoimintana, jos niillä on itsenäinen päätöksenteko tai jos niiden myyntitulot kattavat vähintään 50 prosenttia tuotantokustannuksista.

Yleisperiaatteesta on joissakin toiminnoissa poikkeavia ratkaisuja. Esimerkiksi raitinvestoinnit ja radankunnostusrahat kuuluvat valtiosektoriin, mutta VR:n kalustoinvestoinnit kuuluvat yrityssektorin piiriin.

Kun oheisessa artikkelissa puhutaan valtiosektorista, mukana ei ole valtion osittain tai kokonaan omistamia yhtiöitä. Siten todellinen valtion osuus on valtionhallintoa suurempi.

Yksittäisissä kunnissa tai kuntayhtymisissä voi sama toiminto olla järjestetty eri ta-

voin osakeyhtiönä, liikelaitosmuodossa tai kunnan omana toimintana. Käytännössä liikelaitokset, jotka harjoittavat energia-, vesi- ja jätehuoltoja, joukkoliikennettä ja satamatoimintaa, luokitellaan yrityssektoriin julkiseksi yritykseksi riippumatta niiden juridisesta statuksesta. Esimerkiksi HSY eli Helsingin seudun ympäristöpalvelut luokitellaan yrityssektoriin. Kyseiset toiminnot muodostavat yleensä leijonanosan paikallishallinnon yritystoimintaa muistuttavasta toiminnasta.

Edellä mainitut mekanismit takaavat sen, että pääasiallinen vertailukelpoisuus säilyy paikallishallinnon talouden tuotantolukujen vertailussa riippumatta eri kunnissa tai kuntayhtymissä tehdyistä juridisista ratkaisuista.

Sen sijaan pääosin kunnan omaa toimintaa tukevat toiminnot, kuten sisäiset palve-

lut, kiinteistö- ja terveydenhuolto- sekä katurpalvelut, luetaan pääsääntöisesti paikallishallinnon sektoriin riippumatta niiden juridisesta muodosta. Siten myös osakeyhtiömuotoinen Länsimetro-hanke luetaan paikallishallintoon.

Aluetilinpidossa kuntayhtymien toiminta kohdennetaan siihen kuntaan tai niihin kuntiin, missä yhtymän yksittäiset toimipisteet sijaitsevat.

Yliopistoja käsitellään aluetilinpidossa valtion toiminnan osana. Yliopistouudistuksen myötä osa niistä muuttui juridisesti säätiömuotoisiksi, jolloin niistä on tullut osa voittoa tavoittelematonta toimintaa. Silti kansantalouden tilinpidon logiikan mukaan ne ovat kaikki edelleen osa valtiota.

vaihdellut koko talouden käännteitä hitaammin. Tulevaisuudessa tosin tämä rooli voi olla osin uhattuna.

Suurin osuus Kainuussa, pienin Itä-Uudellamaalla

Julkisen sektorin eri osilla on alueiden työllisyydessä hyvinkin erilainen rooli. Valtion osuus alueen työllisistä on suurin Kainuussa, yli 12 prosenttia (Taulukko 1). Kainuun pienuuden takia jo muutamallakin virastolla on iso vaikutus.

Myös Kymessä ja Kanta-Hämeessä päästiin valtion työllisyysosuudessa lähes kymmenyksen tasolle vuonna 2011. Manner-Suomessa osuus on pienin Keski-Pohjanmaalla, pari prosenttia.

Kokonaisuudessaan valtion virastot keskittyvät Uudellemaalle, jossa osuus on vajaa 7 prosenttia eli vain hieman yli keskiarvon. Valtion työllisyysosuuksien painotettu keskiarvo maakunnissa on vajaa 6 prosenttia, kun ulkomailla olevat valtion työlliset jätetään vertailusta pois.

Paikallishallinnon eli kuntasektorin

osuus työllisistä oli suurin Ahvenanmaalla, lähes neljännes. Tämä johtuu maakunnan itsehallinnon suuresta roolista.

Suurimmassa osassa maakunnista kuntasektorin osuus työllisyydestä on yli 20 prosenttia. Silti maakuntien painotettu keskiarvo on jonkin verran alle viidenneksen. Tämä johtuu Uudenmaan suuresta osuudesta. Uudellamaalla kuntasektorin osuus on selvästi pienin, vain 14 prosenttia. Muissa maakunnissa kuntasektorin työllisyysosuus on pääosin keskiarvon yläpuolella.

Sosiaaliturvarahastojen työllisyysosuus on hyvin vaatimaton, vain muutamia prosentin kymmenyksiä. Uudellamaalla osuus on toki jonkin verran isompi, 0,7 prosenttia, koska Kelan ja työeläkerahastojen pääkonttorit sijaitsevat Helsingissä.

Valtion toiminta keskittynyt Helsinkiin

Valtion työlliset ovat keskittyneet ajan myötä Helsinkiin entistä enemmän (Taulukko 2). 1970-luvulta saakka harjoitettu

Alueen osuus valtion työllisistä 1975–2011, %

	1975	2008	2011
Pääkaupunkiseutu	26,2	32,8	34,6
Helsinki	22,6	26,8	29,9

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus

Taulukko 2

ja julkisuudessa paljon puhuttu valtion toimintojen hajasijoituspolitiikka on käytännössä ollut aika voimakasta keskittämistä. Metropolialueen osuus valtion taloudesta onkin ollut koko ajan kasvussa. Pääkaupunkiseudun ulkopuolisen muun Uudenmaan osuus on vaatimaton.

Metropolin osuus valtion toiminnois-

Paikallishallinnon työllisten vuosimuutos
maakunnittain 2008–2011, %

	2008–09	2009–10	2010–11
Uusimaa	-1,2	1,7	-0,7
Varsinais-Suomi	-3,9	-1,8	2,2
Kanta-Häme	-2,7	0,2	0,4
Päijät-Häme	0,6	1,4	2,1
Kymenlaakso	3,3	-3	2,8
Etelä-Karjala	3,9	-5,8	-1,7
Satakunta	1,3	-8,9	-2,1
Pirkanmaa	6,7	-0,6	-1,9
Keski-Suomi	0,5	0,5	4,2
Etelä-Pohjanmaa	-0,2	-4,7	-0,5
Pohjanmaa	-2	6,5	0,7
Etelä-Savo	0,5	-4,4	2,7
Pohjois-Savo	1,3	-2,7	2,4
Pohjois-Karjala	3,8	-0,8	3,7
Kainuu	-4	1,9	2,7
Keski-Pohjanmaa	0,3	4,1	-0,5
Pohjois-Pohjanmaa	-3,6	2,9	2,5
Lappi	-1,1	-0,4	3,9
Ahvenanmaa	2,6	-8,3	-0,5
Suomi	-0,1	-0,4	0,8

Taulukko 3

sa on kasvanut erityisesti 2000-luvulla. Osittain tämä liittyy valtion toimintojen siirtymiseen muille sektoreille, mm. yritys sektorille. Pääosin kyse on kuitenkin osuuden aidosta kasvusta.

Lamat ovat yleensä lisänneet hieman valtion toiminnan alueellista keskittymistä. Viimeisen laman tapauksessa keskittymisaste alkoi kuitenkin kasvaa jo nousukauden lopulla vuonna 2008.

Valtion osuus alueen työllisistä on 2000-luvulla vähentynyt kaikissa muissa maakunnissa paitsi Uudellamaalla. Suurin suhteellinen vähennys on Kainuussa ja Pohjanmaalla. Sen sijaan absoluuttisesti Kymenlaaksossa, Pohjois-Savossa ja Kanta-Hämeessä valtion työllisten määrä on jopa kasvanut hieman. Valtion työllisten lukumäärä on vähentynyt eniten Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Myös valtion investoinnit keskittyvät taas

Vielä 1970-luvulla Helsingin metropolialueen osuus valtion investoinneista oli yli 40 prosenttia, mutta osuus laski myö-

hemmin. 1990-luvun lopulla metropolin osuus valtion investoinneista oli jo alle 30 prosenttia kaikkien metropolirajauksen mukaisissa laskelmissa.

Mitä lähemmäksi nykypäivää tullaan, sitä suuremmaksi on metropolin investointiosuus pikku hiljaa uudelleen kasvanut. Osuus ei ole kuitenkaan vielä nousut aivan 1970- ja 1980-lukujen tasolle.

Kuntasektori tärkeä erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa

Kuntasektori on vastannut viime vuosina runsaasta kymmenesosasta kansantaloutemme arvonlisäyksestä ja vajaasta kymmenesosasta investoinneista. Työllisistä vajaa viidennes on ollut kuntasektorin palveluksessa.

Alueelliset erot ovat aika huomattavia näissä suhteissa. Arvonlisäyksen osalta eroihin vaikuttaa alueen tuotantorakenne ja yritys sektorilla erityisesti isompia voittoja keräävien toimipaikkojen sijainti.

Ahvenanmaalla on kuntasektorin rooli selvästi suurempi kuin muualla johtuen alueen itsehallintoasemasta. Itsehallinto vastaa useista asioista, jotka muualla ovat valtion hoidossa.

Yleisesti voi sanoa, että mitä pohjoisemmaksi ja idemmäksi mennään, sitä merkittävämpi on kuntasektorin merkitys aluetaloudessa. Päijät-Häme oli vuonna 2011 ainoa Etelä-Suomen maakunta, jossa kuntasektorin työllisyysosuus ylitti viidenneksen rajan. Koska Päijät-Hämeessä taas valtion työllisiä on perinteisesti ollut vähän, ei julkisen sek-

Rodeo

Paikallishallinnon työllisten osuus seudun palkansaajakorvauksista 2011, %

10 pienintä osuutta		10 suurinta osuutta	
Raasepori	19,8	Ålands skärgård	55,6
Salo	19,8	Itä-Lappi	43,0
Suupohja	19,5	Oulunkaari	40,2
Porvoo	19,0	Ålands landsbygd	39,4
Kouvola	18,4	Sisä-Savo	38,6
Imatra	17,6	Åboland-Turunmaa	38,1
Keski-Karjala	17,4	Torniolaakso	34,8
Rauma	16,4	Haapavesi-Siikalatva	33,8
Pohjois-Satakunta	16,2	Joutsa	31,9
Helsinki	13,5	Nivala-Haapajarvi	31,9

Taulukko 4

Paikallishallinnon työllisten osuus maakunnan palkansaajakorvauksista 2011, %

Ahvenanmaa	31,3
Lappi	30,1
Keski-Pohjanmaa	28,8
Etelä-Pohjanmaa	28,2
Etelä-Savo	28,1
Pohjois-Savo	27,9
Pohjois-Karjala	27,6
Kainuu	27,2
Pohjois-Pohjanmaa	26,9
Pohjanmaa	24,7
Kanta-Häme	24,2
Varsinais-Suomi	23,8
Päijät-Häme	23,7
Satakunta	23,6
Etelä-Karjala	23,2
Keski-Suomi	22,4
Kymenlaakso	21,6
Pirkanmaa	20,7
Keskimäärin	20,6
Uusimaa	13,8

Lähde: Kansantalouden tilinpito. Tilastokeskus

Taulukko 5

torin rooli kokonaisuudessaankaan ole siellä kuitenkaan erityisen iso.

Kiinnostavaa on verrata kuntasektorin suhteellista roolia sen kasvuun alueittain tällä vuosituhannella. Kuntasektorin työllisyyden muutoksen voi jakaa kahteen vaiheeseen. Vuosina 2000–08 kas-

vu oli suhteellisen nopeaa, keskimäärin vuosittain prosentin verran. Sen sijaan laman alkamisen jälkeen paikallishallinnon työllisten määrän kasvu on kokonaisuudessaan ollut hyvin maltillista ja lähes puolessa maakunnista on kuntasektorin työllisyys vähentynyt (Taulukko 3).

Ennen lamaa kunnan työntekijöiden määrä kasvoi Etelä-Suomessa suhteellisen voimakkaasti Päijät-Hämeessä, Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla. Kasvusta huolimatta esimerkiksi Pirkanmaalla paikallishallinnon työllisyysosuus oli ja on edelleen maan keskitasolla. Lamaa edeltävä kasvu ei siten ole ollut alueen muuhun kehitykseen nähden mitenkään erityisen reipasta.

Vuosina 2008–11 tilanne on vaihdellut vuosittain eri alueilla. Etelä-Suo-

messä on työllisten määrä kuntasektorilla pääosin laskenut mutta muualla enimmäkseen lievästi kasvanut.

Kuntasektorin työntekijöillä on perinteisesti ollut iso osa alueiden ostovoiman turvaamisessa. Sitä kuvaa hyvin kunnan työntekijöiden osuus seutukuntien ja maakuntien kaikista palkoista (Taulukot 4 ja 5). Jos kuntasektoria ryhdytään ajamaan voimakkaasti alas, se tulee Uudenmaan ulkopuolella näkymään palvelujen ja kaupan kassavirroissa hyvin nopeasti. ■

Vesa Puoskari

Euroopan teollisuus huolissaan kilpailukyvästään

Kallis energia, korkeat tuotantokustannukset ja poukkoileva lainsäädäntö ovat ajaneet eurooppalaiset teollisuusyritykset ahtaalle. Etenkin energiantensiivisten alojen yritykset investoivat ja siirtävät tuotantoaan ulkomaille.

Myös Euroopan poliittiset päättäjät ovat heräämässä tilanteeseen. Kauppa- ja teollisuusministeri **Jan Vapaavuori** arvioi, että kilpailukykyyn liittyvät kysymykset nousevat esille entistä vahvemmin EU:n päätöksenteossa.

”EU:n 2020 energia- ja ilmastotavoitteet laadittiin pitkälti ilmastokysymysten pohjalta, joten teollisuuden kilpailukykyyn liittyvät asiat eivät olleet vahvasti esillä. Jo nyt on nähtävissä, että EU:n 2030 tavoitteita asetettaessa teollisuuden kilpailukyky on vahvemmin agendalla kuin edellisellä kerralla.”

Maaliskuussa järjestetään EU-huipukokous, jonka teemana on teollisuuden kilpailukyky. Kokouksessa käsitellään muun muassa komission tammi-kuussa julkaisemaa valkoista kirjaa 2030 energia- ja ilmastotavoitteista.

”EU:n energiapolitiikassa on vaikea löytää yksimielisyyttä jopa pienimmissä asioissa. 2030 tavoitteenasettelu on huomattavan suuri ja hankala kysymys, joten prosessin ennustaminen on vaikeaa”, Vapaavuori arvioi energianeuvoston yhteydessä joulukuussa Brysselissä.

Huomio reaalityönteeseen

Euroopan metsäteollisuuden etujärjestö CEPI aloitti vuoden alusta kampanjan, jonka tavoitteena on kiinnittää lainsä-

Vesa Puoskari

”Kilpailukyvästä on huolehdittava, muutoin teollisuus karkaa muualle ja Eurooppa näivetty”, varoittaa Neste Oilin Ilmari Lastikka.

täjien ja poliittisten päättäjien huomio takaisin reaalityönteeseen.

”Ajamme eurooppalaista teollisuutta järjestelmällisesti alas turhalla byrokratialla, säätelyllä ja kustannuksilla”, sanoo CEPI:n johtaja **Teresa Presas**.

”Jotta teollisuuden kehitys on kestävä, myös politiikan on oltava kestävällä pohjalla. Teollisuuspolitiikkaan tarvitaan lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteet. Tällä hetkellä kysymys on lähinnä teollisuuden säilymisen puolesta käytävässä päivittäisessä taistelussa.”

Reaalitaloudessa on kysymys teollisuudesta, talouden kasvusta ja työpai-koista. ”Eurooppalaiset haluavat, että kun taloustaantuma on ohi, niin työpai-akat ovat edelleen täällä. Poliitikot puhuvat asioista päivittäin, mutta tämä ei näy käytännön politiikassa”, Presas lisää.

Avaintekijänä energia

Kilpailukykyyn osalta Euroopan tärkein vertailukohde on Yhdysvallat. Maan liuskekaasu ja -öljyesiintymät ovat kääntäneet edun Yhdysvaltain hyväksi. Amerikkalaiset yritykset kotiuttavat teollisuustuotantoaan Aasiasta ja Euroopasta alhaisempien tuotanto- ja energiakustannusten ansiosta. Esimerkiksi kaa- su maksaa vain kolmanneksen Euroopan hintoihin verrattuna.

Neste Oilin EU-edunvalvonnasta vastaava johtaja **Ilmari Lastikka** korostaa energian hinnan olevan ratkaiseva tekijä eurooppalaisen teollisuuden tulevaisuuden kannalta.

”Jos energiantensiivisen teollisuuden rakentaminen aloitettaisiin nyt, se

Lehtikuva Oy

Lumiukot kannustavat eduskuntatalolla päättäjiä kunnianhimoiseen ja oikeudenmukaiseen ilmastopolitiikkaan. Helmikuussa 2012 toteutettu tempaus kuului ympäristöjärjestö Maan ystävien Polttava Kysymys -kampanjaan.

”Haasteena on luoda taloudellista kasvua, joka perustuu kestäväan kehitykseen.”

menisi varmasti Amerikkaan. Euroopan haasteena on, kuinka kuroa Yhdysvaltain etumatka umpeen. Kilpailukyvyttä on huolehdittava, muutoin teollisuus karkaa muualle ja Eurooppa näivettyy.”

Esimerkiksi kemianteollisuuden arvioidaan kaksinkertaistuvan Yhdysvalloissa vuoteen 2020 mennessä, kun Euroopassa se supistuu kolmanneksen.

UPM:n toimitusjohtaja Jussi Pesosen mukaan ongelmana on, että Euroopas-

sa panostetaan korkeiden kustannusten energiantuotantoon ja järjestelmiin.

”Korkeasti tuettu vaihtoehtoinen energiantuotanto ei pääse lähellekään sellaista tasoa, jolla se voisi korvata perinteistä energiantuotantoa. Meidän on investoitava alhaisten kustannusten päästöttömään energiantuotantoon, kuten ydinvoimaan ja kaasuun. Myös vesivoima ja liuskekaasu ovat tärkeitä energianlähteitä”, sanoo Pesonen.

”Energian hinta on saatava alas. Keinoina ovat muun muassa markkinoiden vapauttaminen sekä vero- ja tukijärjestelmän uudistaminen”, hän lisää.

Euroopassa ajetaan alas ydinvoimaa, jonka korvaamiseksi rakennetaan hiilivoimaa. Myöskään rakennetun tuulivoiman todellisia kustannuksia ei lasketa. Tuulen varavoimana käytetään hiilivoimaloita, mikä ei tue ilmastotavoitteiden toteuttamista käytännössä. ▶

Vesa Puuskari

"Energian hinta on saatava alas. Keinoina ovat muun muassa markkinoiden vapauttaminen sekä vero- ja tukijärjestelmän uudistaminen", sanoo UPM:n toimitusjohtaja Jussi Pesonen.

Poukkoilevaa lainsäädäntöä

Myös nopeaan tahtiin päivittyvän EU-lainsäädännön ennakoimattomuus ja erot säästöjen soveltamisessa eri jäsenvaltioissa tekevät yritysten toiminnan ja investoinnit hankalaksi.

"Euroopassa on ajauduttu tilanteeseen, jossa investointeja pyritään saamaan aikaan tukiaisten avulla", sanoo Lastikka.

"Yritykset investoivat 30 vuoden perspektiivillä. Ei riitä, että lainsäädäntö laaditaan seuraavaksi viideksi vuodeksi, vaan se on tehtävä pitkälle aikavälille, jotta suunta on selvästi nähtävissä. Samalla sen on tuettava Euroopan kilpailukykyä."

Uusi lainsäädäntö ei saa myöskään tappaa aiempaa teollisuutta. "Esimerkiksi uusiutuvien energialähteiden käyttöä säätelevässä direktiivissä ei ollut ajureita, jotka olisivat saaneet yritykset investoimaan sektorille. Komissio julkaisi uuden lainsäädäntöehdotuksen, jonka tavoitteena oli uudistaa markkinat kokonaan."

Pahimmillaan komission ehdotus olisi tarkoittanut, että nykyiset toimijat mark-

kinoilla olisi ajettu alas ja jäljelle jääneet olisivat uusia toimijoita. Epävarmuus on johtanut investointien pysähtymiseen.

"Kukaan ei uskalla investoida sektorille, jonka lainsäädäntö muuttuu lyhyessä ajassa ja muutama vuosi sitten lupavalta vaikuttaneet teknologiat voivat tulla kielletyksi kokonaan. Käytännössä kysymys on kuitenkin samoista yrityksistä, jotka tekevät investointeja myös uuden lainsäädännön puitteissa", lisää Lastikka.

Yritykset investoivat vain, jos ne voivat luottaa markkinanäkemykseen. "Investointeihin tarvittavat varat haetaan sijoittajilta, joiden on uskottava, että yrityksen markkinanäkemyks on todellinen. Myös sijoittajat seuraavat lainsäädännön kehitystä, joten lakeja työstettäessä signaalit ovat todella tärkeitä", Lastikka huomauttaa.

Kustannuksia ilmastopolitiikasta

Metsäyhtiö Holmen Groupin toimitusjohtaja Magnus Hall arvioi, että EU:n harjoittama ilmastopolitiikka on yksi syy teollisuuden korkeisiin kustannuk-

siin. "Ongelmat johtuvat osittain sekoituksesta erittäin kunnianhimoisia ilmast- ja ympäristöpoliittisia tavoitteita, jotka eivät osu yhteen talouden kasvu- ja työllisyystavoitteen kanssa."

"Esimerkiksi meriliikenteen rikkipäästöjen leikkaaminen Itämerellä on tärkeä tavoite mutta etenee liian nopeaan tahtiin. Vuonna 2015 matalarikkistä polttoainetta ei ole tarjolla riittävästi, joten kuljetuskustannukset nousevat 25–40 prosenttia. Tämä hankaloittaa myös meidän investointeja, sillä niihin varat rahat menevät kasvaneiden kustannusten kattamiseen."

"Tarvitsemme ympäristötavoitteita, mutta on ymmärrettävä myös päätösten kustannukset ja seuraukset. Lainsäädännön aiheuttamia kustannuksia ei arvioida riittävästi ennakolta. Nyt meidän on käännyttävä hallitusten puoleen ja pyydetävä tukiaisia, jotta pystymme toimimaan, missä ei ole järkeä", Hall toteaa.

Ilmari Lastikan mukaan ilmasto- ja ympäristökysymyksiin on vastattava kilpailukyyn kautta. "Haasteena on luoda taloudellista kasvua, joka perustuu kestävään kehitykseen. Yritykset on saatava kasvamaan siten, että se on myös ympäristön kannalta järkevää."

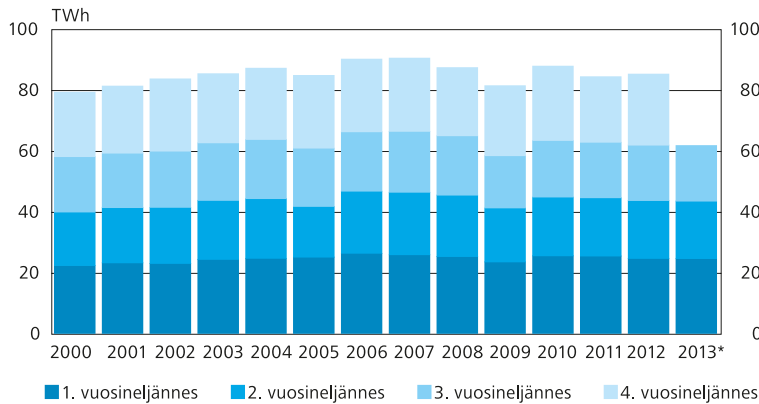
Lastikka toivoo, että EU-lainsäätäjät ryhtyvät todella huolehtimaan teollisuuden kilpailukykyä, sillä muut ovat ajaneet Euroopan ohi.

"Innovaatioihin, tutkimukseen ja kehitystyöhön voidaan panostaa vain silloin, kun saadaan aikaiseksi talouden todellista kasvua. Teollisuutta ei voida kuormittaa loputtomiin kehityksen rahoittamiseksi. Meidän on mietittävä, kuinka parantaa kilpailukykyä, jotta voidaan luoda innovaatioita. Balanssi on oikea, kun pidetään huolta myös tulopuolesta." ■

Kirjoittaja on Brysselissä työskentelevä vapaa toimittaja ja Tieto&trendit-lehden vakituinen avustaja.

Seuraavan lehden jutussa EU:n energia- ja ilmastopolitiikkaa tarkastellaan mm. ympäristöjärjestöjen tavoitteiden näkökulmasta.

Sähkön kulutus Suomessa 2000–2013

Lähde: Energiahinnat, Tilastokeskus.

Sähköä yli tarpeen

Pohjoismaisten sähkömarkkinoiden koko on tällä hetkellä noin 400 terawattituntia. Vuonna 2020 markkinoille syntyy kuitenkin noin 50 terawattitunnin ylitarjonta – jos norjalaisen Markedskraftin kokeneen analytiikon **Olav Johan Botnenin** ennusteeseen on uskominen.

Botnen ennustaa myös, että ylitarjonnan seurauksena sähkön hinta laskee. Aiemminhan on yleisesti ennustettu, että sähkön hinnat nousevat pitkällä aikavälillä.

EU:n ilmasto- ja energiapolitiikkaa syytetään nyt yllättäen sähkön ylituotannosta ja hinnan laskusta. EU:n asettamat tavoitteet ovat synnä tuulivoiman ja muun uusiutuvan energian tukiaisiin, jotka lisäävät sähkön tuotantoa. Aukeaako nyt taivas energiaintensiiviselle teollisuudelle? Saako sähkölämmittäjä vihdoin nukkua yönsä levollisesti?

Botnenin ennusteen mukaan uusiutuvan energian tuotanto kasvaa 40 terawattituntia vuoteen 2020 mennessä. Siitä 14 TWh on uusiutuvan energian tuotannon lisäystä Suomessa ja Tanskassa, joka saadaan aikaan syöttötariffien avulla. 26 TWh on uusiutuvien tuotannon lisäystä Ruotsissa ja Norjassa, joka saadaan aikaan Elcert-tukijärjestelmän avulla.

Vuoteen 2020 mennessä odotetaan myös Olkiluoto 3-ydinvoimalayksikön vihdoin aloittavan sähkön tuotannon Suomessa (13 TWh) ja Ruotsin lisäävän ydinvoimaloidensa tehoja niin, että nii-

den vuosituotanto kasvaa 15 TWh.

Vuodesta 2007 sähkön kulutus on laskenut niin Suomessa kuin muissakin Pohjoismaissa. Syynä on 2008 alkanen finanssikriisin lisäksi teollisuuden rakennemuutos.

Massa- ja paperiteollisuus on Suomessa ja Ruotsissa vähentänyt sähkön kulutustaan lähes kolmanneksen vuodesta 2007. Lisäksi terästeollisuuden ja Norjan alumiiniteollisuuden sähkön kulutus on vähentynyt. Harva enää usko massa- ja paperiteollisuuden kasvuun tulevaisuudessakaan. Metsäsektorin ja biotalouden odotukset ovat muilla alueilla, kuten uusiutuvan energian tuotannossa sekä sähköinä että kiinteinä ja nestemäisinä polttoaineina.

On hieno asia, että sähkön saanti on turvattu pitkäksi aikaa eteenpäin. Sähkön tuonti Venäjältä huolestutti monia suomalaisia, mutta nyt tuonti on lähes kokonaan loppunut. Siirtoyhteys ollaan muuttamassa kaksisuuntaiseksi, jo lähivuosina sähköä aletaan ehkä viedä Suomesta Venäjälle. Viroon ja Ruotsiin virta voi kulkea kumpaankin suuntaan. Viime aikoina virta on kulkenut Ruotsista Suomeen ja Suomesta Viroon. Myös muualla Pohjoismaissa parannetaan siirtoyhteyksiä.

Pieni sähkön ylituotanto ei vielä ole suuri ongelma. Liiaista sähköstä voisi kuitenkin tulla todella suuri ongelma, kun rakenteilla oleva ydinvoimala valmistuu. Jos vielä suunnitellut ja luvan saaneet ydinvo-

Blogikirjoitus on julkaistu 20.1.2014

Leo Koltola

malatkin toteutetaan edes osittain, on sähköä ruvettava viemään. Uusiutuvan energian tuotantoahan on joka tapauksessa liittävä EU:n tavoitteiden mukaisesti.

Venäjän ja Baltian viennin varaan ei kannata laskea, ja Suomesta on liian pitkä matka viedä sähköä Saksaan. Virheinvestoinnit maksetaan kuitenkin ennen pitkään tavalla tai toisella – ja ne nakertavat juuri sitä kilpailukykyä, josta teollisuus pitää kovaa ääntä.

Vaikka voimayhtiöille sähkön ylituotanto ja huonot hintaodotukset on ikävä asia, se on hyvä asia sähköä paljon kuluttavalle teollisuudelle.

Kotitalouksien ei sen sijaan kannata toivoa sähkön hinnan laskua. Iso osa sähkölaskusta on sähkön siirtomaksuja ja veroja, eikä niihin ole tulossa helpotusta. Päinvastoin verottajalle on houkuttelevaa kerätä veroja sieltä, mistä ne on helpoimmin otettavissa.

Uusiutuvan energian tukea maksetaan kaiken lisäksi sähkön kuluttajilla. Tuulisähkölle annetaan vuoden 2014 loppuun saakka takuuhinta, joka on 105,3 euroa megawattitunnilta ja sen jälkeen hinta laskee 83,5 euroon. Pohjoismaisen sähköpörssin Suomen aluehinta oli 38,04 marraskuussa 2013. Kun tuulisähkön tavoitekapasiteetti 2 500 megawattia saavutetaan, on tuesta tarkoitus luopua kokonaan.

Ilmastopolitiikan tavoitteiden kannalta alhaisemmat sähkön hinnat ovat ongelma. Energian säästöinvestoinnit eivät kannata. Kun vielä hiilen ja maakaasun hinnat ovat laskeneet viime aikoina, fossiilisia polttoaineiden käyttöä on helppo jatkaa ja jopa lisätä. ■

Karl Pearson (vas.)
Francis Galton (oik.)

Karl Pearson ajatteli, että tiede perustuu taloudelliselle ajattelulle, jossa tosiasiat tulkitaan niin eksaktisti ja lyhyesti kuin mahdollista. Tämä ajattelutapa palveli matemaattisen tilastotieteen kehittymistä.

Sosiaaliset esineet asetetaan toistensa yhteyteen

Tietoteoreettinen syy-seuraussuhteisiin perustuva kausaaliajattelu oli peräisin keskiaikaisesta skolastisesta filosofiasta, jonka mukaan Jumala on tehnyt ihmisen kuvakseen. Vaikka ihminen ei ole täydellinen, ihmismieleen kuitenkin sisältyy Jumalan ominaisuuksia kuten järki ja hyvyys. Näin ihmisellä, epätäydellisenäkin, on kyky ymmärtää Jumalan suunnitelmia. Todellisilla tapahtumilla oli siis aina aprioriset, ei kokeemukseen perustuvat, syynsä, jotka vain piti löytää. Tästä seurasi, että tieteelliset lait olivat olemassa olevia, ehdottomia totuuksia; ne piti vain saada selville. Valistusajan tiede etsi tällaisia syy-seuraussuhteita.

Kun belgialainen useiden tieteenalojen yleisnero **Adolphe Quetelet** (1796–1874) rakensi tilastollisia välineitä, joilla voisi tehdä sosiaalisia ilmiöitä näkyviksi, hän samalla hylkäsi syy- ja seuraussuhteisiin perustuvan kausaaliajattelun. Häntä ei lainkaan kiinnostanut näiden sosiaalisten esineiden¹ syyt.

Kuitenkin tilastotieteilijän tehtävänä on, paitsi rakentaa ilmiöistä kiinteitä esineitä, myös saada nämä esineet yhteyteen keskenään. Kausaaliajattelun tilalle tarvittiin siis jotain uutta tapaa ajatella.

Tämän uuden ajattelun sankareita olivat englantilaiset, joista mainittakoon tutkimusmatkailija, antropologi, psykometrikko ja tilastotieteilijä **Francis Galton** (1822–1911), tilastotieteilijä ja biometrikko **Karl Pearson** (1857–1936) ja tilastotieteilijä, evoluutiobiologi ja geneetikko **Ronald Fisher** (1890–1962). Näistä Pearson, joka formalisoi Galtonin ajatukset, hylkäsi jyrkimmin kausaaliajattelun. Pearsonille tieteelliset lait olivat vain matemaattisia yhtälöitä ja tilastollisia jakaumia. Sittemmin tästä tilastollisesta kaavamaisuudesta kehittyivät todennäköisyysmallit ja tilastollinen päättelyteoria.

Kausaliteetistä korrelaatioon

Korrelaatiokerroin antoi Pearsonille täsmällisen mitan sosiaalisten esineiden yhteydelle. Korrelaatiokerroin vaihtelee nolasta ykköseen, eli täydellisestä riippumattomuudesta täydelliseen riippuvuuteen, saavuttamatta tuskin koskaan ääripäitään. Näin luovuttiin metafysisestä, ehdottomasta kausaliteetista korrelaation hyväksi.

Jyrkän asenteensa valistusajan kausaliteettiaja-

(1) Sosiaalinen esine on esimerkiksi Quetelet'n keskiarvoihminen, joka on oma kokonaisuutensa eikä mikrososiaalisten tekijöiden summa.

tusta kohtaan Pearson esitti aikoinaan suosituksi tullessa teoksessaan *The Grammar of Science*. Siinä hän rakentaa tietoteorian, joka liittyy empiristiseen², antirealistiseen³ trendiin, joka perustui itävaltalaisen fyysikon ja tieteenfilosofi Ernest Machin (1838–1916) ajatuksiin ja joka jatkui Pearsonin jälkeen ns. Wienin piiriin loogiseen empirismiin. Valitettavasti tämä Pearsonin teos on nykyisin miltei täysin unohdettu. Sen sijaan hänen vaikutuksensa matemaattisen tilastotieteen syntyyn on tunnustettu.

Pearsonin antirealistinen ajatus perustui siihen, että ihminen on tietoinen vain havainnoista, joita hän luokittelee samankaltaisuuksien ja jatkuvuuden perusteella. Hän kutsuu näitä havaintorutiineiksi. Itse todellisuus on ihmiselle tuntematon. Käsitteet olivat Pearsonille vain henkisiä olemuksia, jotka eivät voi sijaita mielen ulkopuolella. Hän noudatti nk. positivistista filosofiaa, josta Georg Henrik von Wright sanoo:

Todellisuuden elementtejä ovat aistimukset: väri-, muoto- ja äänivaikutelmat, mielihyvän tunteet jne. Fyysinen esine, kuten omena, on eri aistinalueille kuuluvien aistimusten yhdistelmä, joka esiintyy, kun sanomme, että kysymyksessä on omena. Jos oletetaan olioita sinänsä, tulee olemassaolo tarpeettomasti kahdennettua.

Tiede perustui Pearsonin ajattelussa ”taloudelliselle ajattelulle”, jossa tosiasiat tulkitaan niin eksaktisti ja lyhyesti kuin mahdollista. Tämä ajattelutapa palveli matemaattisen tilastotieteen kehittymistä. Tästä huolimatta *The Grammar of Science* alun perin sisälsi hyvin vähän tilastotiedettä. Vasta neljänten painokseen vuonna 1911 Pearson lisäsi tilastotiedettä käsittelevän luvun ”Contingency and Correlation”.

Keskeisin kritiikki kausaaliteettiajattelua kohtaan oli se, että kausaaliketjua seurattaessa päädytään väistämättä ns. ensimmäiseen liikuttajaan, joka ei ole minkään syy. Pearson häivytti tämän tuntemattoman ensimmäisen syyn kontingenssitauluihin ja korrelaatioihin. Hän omaksui Galtonin ajatuksen kahden ilmiön välisestä osittaisesta riippuvuudesta, keskittien kahden äärimmäisyyden, täydellisen riippuvuuden ja täydellisen riippumattomuuden välillä. Kaikki maailmassa tapahtuu vain kerran. Absoluuttinen samanlaisuus tapahtumien välillä on erittäin harvinaista. Sen sijaan absoluuttisen riippumattomuuden ja absoluuttisen riippuvuuden välillä on lukematon määrä eriasteista riippuvuutta.

Pearson kirjoitti:

Korrelaation käsite kahden esiintymän välillä ympäröi kaikki suhteet absoluuttisesta riippumattomuudesta täydelliseen riippuvuuteen, joka on suu-

ri kategoria, jolla korvaamme vanhan kausaaliteetin ajatuksen. Kaikki universumissa tapahtuu vain kerran; ei ole absoluuttista samankaltaisuutta toistoissa. Yksittäisiä ilmiöitä voidaan vain luokitella.

Pearson uskoi, että nämä kaksi ideaa, kontingenssi ja korrelaatio, johtaisivat olennaiseen tietoteoreettiseen vallankumoukseen. Hän oli vakuutunut, että tilastotiede tarjosi todellisen vaihtoehdon metafyyisille spekulatioille biologian alalla.

Pearson oli erittäin kiinnostunut biologiasta ja oli muiden muassa Galtonin kanssa perustamassa *Biometrika*-lehteä vuonna 1901. Näin hänen ajattelunsa kehittyi sosiaalisiksi darwinismiksi ja hänen elämäntehtäväkseen tuli biometrian⁴ luominen ja kehittäminen. Lukuisat tilastotiedettä koskevat tutkielmat, jotka tämän jälkeen syntyivät, loivat perustaa 1900-luvun matemaattisen tilastotieteen nopealle kehittymiselle.

Rotua jalostamaan

Myös sosialismin ajatus veti Pearsonia puoleensa, mutta hänen sosialisminsa oli enemmän tutkijoiden ja professorien harrastamaa kritiikkiä kuin työväenluokan taistelua. Sosialismin ajatus herätti Pearsonissa aktiivisen halun käyttää eksakteja menetelmiä sosiaalitieteiden alalla. Tämä rohkaisi häntä etsimään keinoja kyvykkäiden ihmisten lisäämiseksi yhteiskunnassa. Pearson esimerkiksi toimi aktiivisesti klubissa, joka etsi muutoksia naisten sosiaaliseen asemaan. Galtonin perustama eugeniikka-liikkeen⁵ näkökulmasta liiallinen hedelmällisyys työväenluokassa synnytti onnettomia olosuhteita ja kasvatti työväen määrää alentaen näin palkkatasoa. Ainoa keino eugenistien mielestä oli alentaa lapsilukua.

Pearsonin tieto-oppi oli vastakkainen Quetelet’n tieto-opille siinä, että se korostaa yksilöitä ja heidän vaihteluun kieltäen näin Quetelet’n kollektiivisen keskiarvoihmisen. Quetelet oletti, että luonto tähtää tiettyyn päämäärään mutta tekee siinä virheitä. Hänen kuuluisa keskiarvoihmisenä oli tämä päämäärä, johon luonto tähtää. Toisaalta Pearson otti Quetelet’ltä ajatuksen olla korostamatta virheiden välisiä eroja mittauksissa. Näin normaali jakaumaan liittyvän ajattelun siirtyminen mittavirheistä luonnolliseen vaihteluun vei tilastotieteen painopisteen luonnontieteistä sosiaalitieteen ja biologiaan. ■

Ismo Teikari

(2) Empiirinen on kokemusperäinen, esimerkiksi mittamalla selvitetty.

(3) Antirealistin mielestä todellisuuden elementtejä ovat aistimukset eli olion ominaisuudet. Heitä ei kiinnosta kysymys, mitä ovat oliot sinänsä.

(4) Biometria on tilastotieteen ala, joka kehittää tilastollisia menetelmiä biotieteen tarpeisiin.

(5) Englantilainen Francis Galton otti sanan eugeniikka käyttöön vuonna 1883. Tämä tarkoitti yhteiskunnallista tutkimusta, joilla pyrittiin vaikuttamaan ihmisen perityviin ominaisuuksiin.

Julkiset menot kasvoivat suhteessa bkt:hen

Julkisyhteisöjen menojen suhde bruttokansantuotteeseen oli 56,7 prosenttia vuonna 2012. Vuonna 2011 suhde oli 55,1 prosenttia.

Julkisyhteisöjen kokonaismenot kasvoivat 4,8 prosenttia vuodesta 2011, ja ne olivat yhteensä 109,1 miljardia euroa. Menoiltaan suurimmat tehtäväryhmät olivat sosiaaliturva ja terveydenhuolto, joiden yhteenlasketut menot olivat yli puolet julkisyhteisöjen kokonaismenoista.

Julkisten menojen suurin tehtäväryhmä oli vuonna 2012 sosiaaliturva, jonka menot olivat 47,7 miljardia euroa eli 24,8 prosenttia suhteessa bkt:hen. Toiseksi suurin menoryhmä oli terveydenhuolto, jonka kokonaismenot olivat 15,7 miljardia euroa ja 8,2 prosenttia suhteessa bkt:hen. Eniten kasvoivat sosiaaliturvaan kohdistuneet menot, yhteensä 2,9 miljardia euroa. Sosiaaliturvan menojen kasvus-

ta suurin osa selittyi vanhuuteen liittyvien tulonsiirtojen eli eläkkeiden kasvulla.

Vanhuus maksaa

Suurin tehtäväalaryhmä oli edelleen vanhuus, johon kuuluvat suurimpana eränä maksetut työeläkkeet. Toiseksi suurin alaryhmä oli sairaus ja toimintarajoitteisuus. Eniten kasvoivat vanhuuden tehtäväryhmän ja terveydenhuollon avo- ja sairaalahoidon menot. Usean alaryhmän menot myös pienentyivät hieman, esimerkiksi asuinolojen kehittämisen, maa- ja kalatalouden sekä toimeenpano- ja lainsäädäntöelimiä menot.

Julkisyhteisöjen sulautetuista kokonaismenoista 27 prosenttia oli valtionhallinnon menoja. Paikallishallinnon osuus oli 40 prosenttia. Sosiaaliturvarahastojen osuus sulautetuista kokonaismenoista oli 32 prosenttia.

Kulutusmenot kasvoivat 4,7 prosenttia ja olivat 48,3 miljardia euroa. Kulutusmenojen suhde bkt:hen oli 25,1 prosenttia. Kulutusmenojen suurin tehtäväryhmä oli terveydenhuolto. Kulutusmenot kuvaavat julkisyhteisöille palvelujen tuotannosta aiheutuneita juoksevia menoja.

Julkisyhteisöjen kokonaismenoilla tarkoitetaan tässä julkisyhteisöjen sulautettuja kokonaismenoja. Sulautetuista kokonaismenoista on poistettu julkisyhteisöjen väliset omaisuusmenot, pääomansiirrot ja tulonsiirrot, esimerkiksi valtion tulonsiirrot kunnille. Koska kokonaismenot ovat luonteeltaan bruttomenoja, niihin sisältyy esimerkiksi kuntien omilta liikelaitoksiltaan tekemiä hankintoja. Kyseiset hankinnat sisältyvät vastaavasti sektorin kokonaistuloihin. Julkisyhteisöihin kuuluvat valtionhallinto, paikallishallinto, työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot.

Lähde: Kansantalouden tilinpito, Tilastokeskus

Teollisuuden tuotanto ja tilauskanta alamaissa

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto vuoden 2013 marraskuussa 0,7 prosenttia pienempi kuin vuoden 2012 marraskuussa. Tammi-marraskuussa työpäiväkorjattu teollisuustuotanto väheni 3,8 prosenttia vuoden takaisesta.

Tuotannon suhdannekuvaaja*						
	Kesäk.	Heinäk.	Elok.	Syysk.	Lokak.	Marrask.
2013						
Muutos edell. kk-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	0,1	-0,1	-0,6	0,5	-0,6	-0,4
Muutos edell. kk-sta, trendi, %	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,2
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	-2,4	0,6	-2,0	1,1	-1,1	-2,2
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	0,2	-0,5	-1,3	0,6	-1,1	-1,0

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous						
	Volymin muutos edellisestä vuodesta, %					
	2012*		2013*			
TOL 2008	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	3. nelj.	
Huoltotase						
Bkt markkinahintaan	-1,6	-2,2	-2,8	-1,3	-1,0	
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-2,9	-4,7	-7,9	-6,1	2,0	
Kokonaistarjonta	-1,9	-3,0	-4,6	-2,3	-0,2	
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-1,5	-1,8	-0,8	-0,9	0,7	
Kulutusmenot	-0,3	-0,3	-1,8	0,9	-0,7	
julkiset	1,8	-0,7	-0,1	0,5	-1,8	
yksityiset	-1,0	0,0	-2,2	1,1	-0,6	
Investoinnit	-1,8	-4,4	-3,5	-2,3	-5,2	
julkiset	-0,1	-3,0	-1,9	-2,0	-3,1	
yksityiset	-2,1	-4,5	-3,2	-2,6	-5,6	
Kokonaiskysyntä **	-1,4	-3,0	-2,8	-1,2	-0,1	
Toimialojen arvonlisäykset						
Maa-, metsä- ja kalatalous	-9,4	-6,0	3,5	2,2	5,7	
Koko teollisuus	-5,1	-4,7	-5,7	-3,6	-0,7	
Rakentaminen	-5,2	-7,9	-3,7	-1,8	-1,2	
Kauppa	-2,0	-5,2	-6,3	-3,7	-3,6	
Kuljetus ja varastointi	4,0	4,0	-3,5	-2,4	-2,6	
Kiinteistöalan toiminta	-0,5	-0,7	2,4	3,4	4,1	

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorj sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi		
	Kausitasoitettu Marrask. 2013/ Lokak. 2013*	Työpäiväkorjattu Marraskuu 2013/2012*
TOL 2008		
Volymin muutos, %		
Koko teollisuus (B,C,D,E)	0,8	-0,7
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	11,9	15,1
Teollisuus (C)	0,8	-0,8
Elintarvikkeiden valmistus	-0,2	-2,9
Juomien valmistus	-1,2	3,3
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	-2,1	2,8
Paperin ja paperituotteiden valmistus	-2,8	-4,9
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	3,6	-4,6
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	-0,8	-8,4
Metallien jalostus	7,7	6,6
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	2,5	3,8
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	-1,9	-15,1
Moottoriajoneuvojen, perävaunujen yms. valmistus	18,4	198,1
Huonekalujen valmistus	-1,4	-8,9
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto (D)	-2,3	-1,5
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	1,7	-5,0
Käyttötarkoituksiluokitus		
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	0,0	-1,4
Investointitavarat	3,3	2,9
Kestokulutustavarat	1,3	-6,9
Muut kulutustavarat	-1,5	-5,1
Erikoisindeksit		
Elintarviketeollisuus	-1,1	-1,8
Metsäteollisuus	-2,9	-2,7
Kemianteollisuus	-2,4	-3,5
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	1,0	-9,4
Kone- ja metallituoteteollisuus	2,6	3,8

* Ennakkotieto

Kausitasoitettu tuotanto kasvoi marraskuussa 0,8 prosenttia lokakuuhun verrattuna. Lokakuussa kausitasoitettu tuotanto oli 0,2 prosenttia suurempi kuin syyskuussa. Vielä syyskuussa tuotanto väheni 0,7 prosenttia myös edelliseen kuukauteen verrattuna.

Teollisuustuotanto väheni marraskuussa useilla päätoimialoilla. Eniten tuotanto väheni sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa, 9,4 prosenttia. Kemianteollisuuden tuotanto oli 3,5 prosenttia pienempi kuin marraskuussa 2012. Päätoimialoista tuotanto kasvoi eniten kaivostoiminnassa ja louhinnassa, 15,1 prosenttia. Metalliteollisuuden tuotanto kasvoi marraskuussa vajaan prosentin vuoden takaisesta.

Marraskuussa teollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli 81,2 prosenttia eli 1,6 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Metsäteollisuuden kapasiteetista oli marraskuussa käytössä 84,8 prosenttia eli 2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden 2012 marraskuussa. Metalliteollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli marraskuussa 81,4 prosenttia, joka oli 3,3 prosenttiyksikköä vuoden takaista pienempi.

Iso tilaus vaikuttaa

Teollisuuden uusien tilausten arvo oli marraskuussa 16,3 prosenttia pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Tammi–marraskuussa tilaukset vähenivät 6,9 prosenttia vuoden takaisesta.

Uudet tilaukset vähenivät kaikilla tarkasteluilla päätoimialoilla. Tilaukset vähenivät eniten metalliteollisuuden toimialalla, jolla uusia tilauksia oli 21,6 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tekstiiliteollisuuden toimialalla laskua oli 8,8 prosenttia, kemianteollisuudessa 8,0 prosenttia ja paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen toimialalla 4,5 prosenttia verrattuna vuoden 2012 marraskuuhun.

Metalliteollisuuden uusien tilauksien suuri pudotus johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että vertailuajankohdalle marraskuussa 2012 on kirjattu yksi suuri tilaus. Tämän tilauksen tuotanto jakautuu monelle kuukaudelle ja siksi teollisuustuotannon volyyymi-indeksi marraskuun tiedoissa ei ole vastaava pudotusta kuin teollisuuden uusissa tilauksissa.

Tilastoa tulkittaessa on muistettava, että voimakkaat heilahtelut ovat kuukausitasolla tyypillisiä. Arvoltaan suuriakaan uusia tilauksia ei jaeta pidemmälle ajanjaksolle, vaan ne kohdistetaan tilastoitavalle kuukaudelle sellaisenaan.

Lähteet: Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2013, marraskuu. Tilastokeskus & Teollisuuden uudet tilaukset 2013, marraskuu. Tilastokeskus

Konkurssien määrä kasvoi 5,7 prosenttia

Vuonna 2013 pantiin vireille 3 131 konkurssia, mikä on 170 konkurssia enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Henkilökunnan määrä konkurssiin haetuissa yrityksissä oli kaikkiaan 15 637 eli 10 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Vireille pantujen konkurssien määrä kasvoi maa-, metsä- ja kalatalouden, teollisuuden ja kaivostoiminnan, kaupan, majoitus- ja ravitsemistoiminnan sekä muiden palveluiden päätoimialoilla.

Lukumääräisesti eniten konkurssit lisääntyivät muiden palveluiden päätoimialalla. Alalla pantiin vireille 873 konkurssia, mikä on 61 konkurssia enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin. Muiden palveluiden päätoimiala käsittää mm. informaatio- ja viestintäpalvelut, rahoitus- ja vakuutus toiminnan, kiinteistöalan toiminnan, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan, hallinto- ja tukipalvelut, koulutuspalvelut, terveys- ja sosiaalipalvelut sekä taide-, viihde- ja virkistystoiminnan.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan päätoimialalla pantiin vireille 238 konkurssia vuonna 2013 eli reilun neljänneksen enemmän kuin edellisvuonna. Kaupan päätoimialalla taas pantiin vireille 577 konkurssia, lähes kymmenyksen enemmän kuin vuotta aiemmin.

Konkurssien määrä väheni rakentamisen sekä kuljetuksen ja varastoinnin päätoimialoilla. Lukumääräisesti eniten konkurssit vähenivät rakentamisen päätoimialalla. Alalla pantiin tammi–joulukuussa vireille 705 konkurssia, mikä on 55 konkurssia vähemmän kuin edellisvuonna.

Lähde: Konkurssit 2013, joulukuu. Tilastokeskus

Liiketoiminnan suhdannekuvaajat

2010=100 TOL 2008	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	%-muutos	%-muutos	%-muutos	%-muutos
	Elo-lokak. 2013/2012	Tammi-lokak. 2013/2012	Syysk-marrask. 2013/2012	Tammi-marrask. 2013/2012
Teollisuus*	-3,1	-4,3	-2,0	-2,0
Rakentaminen*	0,8	-1,5	3,0	2,1
Kauppa	-0,5	-3,4	1,4	1,1
Muut palvelut*	0,4	0,9	1,7	1,4

* Näiden liikevaihtokuvaajien perusvuosi on 2005 (2005=100)

Myönnetty rakennusluvat

	Marrask. 2013*	Vuosi- muutos ¹⁾	Tammi-marrask. 2013*	Vuosi- muutos ¹⁾
	1 000 m ³	%	1 000 m ³	%
Kaikki rakennukset	2 882	20	34 006	-3
Asuinrakennukset	641	-24	9 388	-22
Vapaa-ajan asuinrakennukset	47	-20	803	-10
Liike- ja toimistorakennukset	739	86	6 280	8
Julkiset palvelurakennukset	308	116	2 680	-8
Teoll.- ja varastorakennukset	462	-10	7 574	3
Maatalousrakennukset	560	103	4 764	52
Muut rakennukset	126	-25	2 518	-13
Asunnot, kpl	1 705	-23	24 478	-18

* Ennakkotieto

¹⁾ Ennakkollisen vuoden muutosprosentti on laskettu edellisen vuoden vastaavaan ennakkoon verraten

Kaupan liikevaihto

	Marraskuu 2013/2012	Tammi-marrask. 2013/2012
TOL 2008	%-muutos	%-muutos
Kauppa yhteensä (G)	-3,6	-3,4
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	-0,6	-15,6
Tukkukauppa (46)*	-6,1	-2,6
Vähittäiskauppa (47)*	0,2	0,4
tavaratalokauppa	0,9	0,0
päivittäistavarakauppa	1,3	2,3

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

Konkurssit

	Tammi-jouluk. 2013	Tammi-jouluk. 2012	Vuosi- muutos, %
TOL 2008			
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	3 131	2 961	5,7
Maa-, metsä- ja kalatalous	97	70	38,6
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	346	321	7,8
Rakentaminen	705	760	-7,2
Kauppa	577	529	9,1
Kuljetus ja varastointi	252	261	-3,4
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	238	190	25,3
Muut palvelut	873	812	7,5
Toimiala tuntematon	43	18	138,9
Henkilökunta yhteensä¹⁾	15 637	14 206	10,1

¹⁾ Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Työttömyys lisääntyi

Työttömiä oli Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan joulukuussa 205 000, mikä oli 26 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työttömyysaste oli 7,9 prosenttia, kun se edellisvuoden joulukuussa oli 6,9 prosenttia. Miesten työttömyysaste oli 8,4 ja naisten 7,3 prosenttia.

Työllisiä oli lähes saman verran kuin edellisvuonna. Työllisiä miehiä oli 24 000 vähemmän ja naisia 20 000 enemmän kuin vuoden 2012 joulukuussa. Työllisten määrä kasvoi julkisella sektorilla ja väheni yksityisellä sektorilla edellisvuoden joulukuuhun verrattuna.

Työllisyysaste eli työllisten osuus 15–64-vuotiaista oli joulukuussa 66,9 prosenttia, mikä oli 0,4 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuotta aiemmin. Miesten työllisyysaste laski edellisen vuoden joulukuusta 1,8 prosenttiyksikköä 67,2 prosenttiin. Naisten työllisyysaste nousi 1,1 prosenttiyksikköä 66,6 prosenttiin.

Työnhakijoita vielä reilusti enemmän

Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli joulukuun lopussa kaikkiaan 330 000 työnvälityksen säädösten mukaisesti työttömäksi työnhakijaksi tilastoitua. Työttömien työnhakijoiden määrä oli 48 000 suurempi kuin edellisen vuoden joulukuussa.

Työttömyys lisääntyi edellisen vuoden joulukuusta kaikkien ELY-keskusten alueella; eniten Uudellamaalla (25 %), Kainuussa (24 %) ja Pirkanmaalla (22 %). Joulukuun lopussa työ- ja elinkeinotoimistoihin ilmoittautuneita kokoaikaisesti lomautettuja oli 33 000, mikä oli 10 000 enemmän kuin vuosi sitten.

Aktivointiasteeseen laskettavissa palveluisa oli joulukuun lopussa yhteensä 111 000 henkilöä, mikä oli 9 000 enemmän kuin edellisen vuoden joulukuussa. Palveluiden piirissä oli 4,3 prosenttia työvoimasta.

Työttöminä työnhakijoina työ- ja elinkeinotoimistoissa oli 44 000 alle 25-vuotiaasta työntöntä. Heidän määränsä oli 9 000 suurempi kuin edellisen vuoden joulukuussa. Työ- ja elinkeinotoimistoihin ilmoitettiin joulukuussa 27 000 uutta avointa työpaikkaa eli 2 000 vähemmän kuin edellisen vuoden joulukuussa.

Lähde: Työvoimatutkimus 2013, joulukuu. Tilastokeskus

Inflaatio kiihtyi hivenen

Kuluttajahintojen vuosimuutos oli joulukuussa 1,6 prosenttia. Marraskuussa se oli 1,4 prosenttia. Inflaation lievän kiihtymisen aiheutti ennen kaikkea bensin ja matkaviestintäpalveluiden hintojen kääntymisen nousuun. Vuoden 2013

keskimääräinen inflaatio oli 1,5 prosenttia.

Joulukuussa kuluttajahintoja nosti vuodesa eniten elintarvikkeiden, asumisen ja ravintola- ja kahvilapalveluiden kallistuminen. Ruuan hintaa nosti ennen kaikkea maidon, kasvisien ja lihan kallistuminen. Vuokrankorotukset olivat taas suurin syy asumisen kallistumiseen.

Kuluttajahintojen nousua vuoden takaisesta hillitsi joulukuussa edelleen eniten korkojen lasku ja viihde-elektronikan halpeneminen.

Marraskuusta joulukuuhun kuluttajahinnat nousivat 0,4 prosenttia, mikä johtui lähinnä elintarvikkeiden ja lentomatkojen kallistumisesta.

Euroinflaatio alle prosentissa

Euroalueen yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin ennakkotietojen mukaan euroalueen inflaatio oli joulukuussa 0,8 prosenttia. Suomen vastaava inflaatio oli 1,9 prosenttia. Yhdenmukaistetussa kuluttajahintaindeksissä ei ole mukana omistusasumista, rahapelejä, kulutus- ja muiden luottojen korkoja, omakotitalon palovakuutusta eikä ajoneuvoveroa. Yhdenmukaistettuun kuluttajahintaindeksiin kuuluvat kulutuserät ja laadintasäännöt on määritelty EU-asetuksin.

Lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

Työttömyys	Joulukuu 2012/2013		4. nelj. 2012/2013	
	Joulukuu 2013	%-muutos	4. nelj. 2013	%-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	205	14,2	203	9,6
Miehet	112	10,4	110	4,0
Naiset	93	19,2	93	17,0
15–24-vuotiaat	47	4,0	47	1,1
Työttömyysaste, %	7,9	0,9 yks.	7,7	0,7 yks.
Miehet	8,4	0,9 yks.	8,1	0,4 yks.
Naiset	7,3	1,0 yks.	7,3	1,0 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	16,6	0,2 yks.	16,2	0,1 yks.
25–34-vuotiaat	9,5	2,7 yks.	8,9	2,0 yks.
35–44-vuotiaat	5,3	0,6 yks.	5,9	0,7 yks.
45–54-vuotiaat	6,3	0,2 yks.	5,9	0,1 yks.
55–64-vuotiaat	7,1	0,8 yks.	6,7	0,4 yks.
15–64-vuotiaat	8,1	1,0 yks.	7,9	0,7 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	6,6	1,0 yks.	6,9	1,1 yks.
Lounais-Suomen AVI	7,7	–0,9 yks.	7,1	0,4 yks.
Itä-Suomen AVI	9,0	–0,9 yks.	9,3	0,3 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	8,2	1,8 yks.	8,1	0,6 yks.
Pohjois-Suomen AVI	11,0	1,6 yks.	10,1	0,3 yks.
Lapin AVI yks.	10,0	0,0 yks.

Työllisyys	Joulukuu 2012/2013		4. nelj. 2012/2013	
	Joulukuu 2013	%-muutos	4. nelj. 2013	%-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 091	0,2	4 091	0,3
Työvoima yhteensä	2 615	0,9	2 625	–0,3
Työvoimaosuus, %	63,9	0,4 yks.	64,2	–0,4 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	66,9	–0,4 yks.	67,6	–0,5 yks.
Miehet	67,2	–1,8 yks.	68,1	–0,9 yks.
Naiset	66,6	1,1 yks.	67,0	–0,1 yks.
Työlliset	2 409	–0,1	2 422	–1,0
Miehet	1 230	–1,9	1 243	–1,4
Naiset	1 179	1,7	1 179	–0,7
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	325	–2,5	329	–0,1
Palkansaajat	2 084	0,2	2 094	–1,2
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhde	1775	–0,2	1787	–1,6
Määräaikainen työsuhde	310	3,0	307	1,4
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1777	0,4	1772	–1,4
Osa-aikatyölliset	307	–0,6	321	0,2
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 477	–0,8	1 466	1,3

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Opiskelijatalouksien kulutusmenot pienenivät 2006–2012

Kotitalouksien kulutusmenot kasvoivat reaalisesti 3,5 prosenttia kulutusyksikköä kohti ajanjaksolla 2006–2012. Suurista väestöryhmistä kulutusmenot kasvoivat keskimääräistä enemmän alempien toimihenkilöiden, työntekijöiden ja yrittäjien kotitalouksissa. Eläkeläistalouksien reaaliset kulutusmenot kasvoivat noin kaksi prosenttia.

Väestöryhmistä opiskelijoiden kulutus pieneni eniten. Myös työttömien ja ylempien toimihenkilöiden kulutusmenot vähenivät hie- man vuoteen 2006 verrattuna.

Kulutukseen käytetty euromäärä kulutus- yksikköä kohti oli vuonna 2012 suurin yrittä-

jien (pl. maatalousyrittäjät) ja ylempien toi- mihenkilöiden talouksissa, yli 30 000 euroa. Työttömien ja opiskelijoiden kotitalouksien kulutusmenot olivat noin 15 000 euroa.

Kulutusyksiköiden avulla laskettu kulutus huomioi kotitalouksien kokoerot ja mahdollistaa niiden vertailemisen keskenään. Kotitalouden ensimmäinen aikuinen on yksi kulutusyksikkö. Muut kotitalouden 14 vuotta täyttäneet henki- löet ovat kukin 0,5 kulutusyksikköä ja 0–13-vuo- tiaat lapset ovat kukin 0,3 kulutusyksikköä.

Liikenne, kulttuuri ja vapaa-aika ylläpitivät kasvua

Rahaa käytettiin vuonna 2012 vuotta 2006 enemmän kulutuksen pääryhmistä liikenteeseen sekä kulttuuriin ja vapaa-aikaan. Kulu- tusmenojen reaalinen kasvu kohdistui useim-

missa sosioekonomisissa ryhmissä näihin ku- lutuseriin. Työttömien kotitalouksia lukuun ottamatta myös tietoliikenteeseen käytettiin enemmän rahaa kuin vuonna 2006. Asumi- sen ja elintarvikkeiden reaaliset kulutusmenot pysyivät vuoden 2006 tasolla.

Liikennemenojen kasvusta osa johtuu siitä, että ajoneuvojen huoltoa koskevaa kysymystä muutettiin vuonna 2012. Huoltokuluista saa- tiin paremmin tietoa kuin vuonna 2006. Tie- toliikenteen kulutusmenojen kasvua selittävät älypuheliin siirtyminen ja nopeiden nettiyh- teyksien yleistyminen.

Kulutustutkimusta varten haastateltiin vuo- den 2012 aikana 3 551 kotitaloutta.

Lähde: Kotitalouksien kulutus 2012. Tilasto- keskus

Vanhojen asuntojen ja omakotitalojen hinnat*					
Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2005=100	4. nelj. 2012	1. nelj. 2013**	2. nelj. 2013**	3. nelj. 2013**	4. nelj. 2013**
Koko maa, €/m²	2 333	2357	2389	2389	2406
Nimellishintaindeksi	134,8	135,8	137,9	138,2	138,3
vuosimuutos, %	3,9	2,5	3,4	2,2	2,6
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 573	3612	3654	3683	3709
Nimellishintaindeksi	143,8	145,5	147,7	149,0	148,6
vuosimuutos, %	4,5	3,3	5,0	3,8	3,4
Muu maa, €/m ²	1 647	1661	1689	1672	1684
Nimellishintaindeksi	125,8	126,1	128,2	127,5	128,0
vuosimuutos, %	3,2	1,6	1,6	0,5	1,8
Omakotitalojen nimellishinta- indeksi 2005=100					
Koko maa	124,5	125,8	124,4	121,1	..
vuosimuutos, %	1,4	-0,4	-2,1	-0,6	..
Omakotitalotonttien nimellishinta- indeksi 2005=100					
Koko maa	147,6	148,8	145,6	143,3	..
vuosimuutos, %	7,1	8,6	0,8	6,2	..

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna
** Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)			
	Jouluk. 2013	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Kokonaisindeksi	108,5	0,4	1,6
Elintarvikkeet ja alkoholitomat juomat	118,8	0,9	3,6
Alkoholijuomat, tupakka	110,4	0,0	1,7
Vaatetus ja jalkineet	105,7	-0,5	-0,6
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	108,8	0,2	1,4
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	106,3	-0,1	1,1
Terveys	103,7	0,0	2,3
Liikenne	109,4	0,8	0,3
Viestintä	86,3	1,2	-1,3
Kulttuuri ja vapaa-aika	102,0	0,7	1,1
Koulutus	109,1	0,0	1,8
Ravintolat ja hotellit	111,8	0,1	3,7
Muut tavarat ja palvelut	108,6	0,1	1,9
Elinkustannusindeksi 1951:10=100	1 901		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset			
	2010=100 4. nelj. 2013*	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 4. nelj. 2013*
Palkansaajaryhmä / sektori			
Yhteensä	108,8	1,8	3 268
Tuntipalkkaiset	108,5	1,3	2 656
Kuukausipalkkaiset	108,8	1,9	3 404
Miehet	108,3	1,7	3 578
Naiset	109,2	1,9	2 963
Sektori			
Yksityinen ja muut	108,5	1,7	3 342
Kunnat	108,9	1,9	2 960
Valtio	110,9	2,1	3 690
Muut	109,7	2,1	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot
* Ennakkotieto
** Reaaliensioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 4. neljänneksellä 0,4 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2010=100)			
	Joulukuu 2013	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	105,7	-0,1	-0,8
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	108,5	-0,1	-0,3
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	102,3	-0,1	-1,4
Vientihintaindeksi	102,5	-0,1	-1,4
Tuontihintaindeksi	107,2	0,1	-2,6
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	108,9	0,0	-0,9
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	111,3	0,0	0,1

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)			
	Joulukuu 2013	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Rakennuskustannusindeksi	106,9	-0,1	0,8
Kokonaisindeksi	106,9	-0,1	0,8
Työ	105,4	0,4	1,6
Tarvikkeet	106,3	-0,2	0,1
Palvelut	114,2	0,1	1,9

Syntyneiden määrä laskenut kolmena vuonna peräkkäin

Suomessa syntyi 58 120 lasta vuonna 2013, mikä on 1 370 lasta ja 2,3 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2012. Syntyneiden määrä laski kolmatta vuotta peräkkäin. Niinpä muuttovoitto ulkomailta on yhä suurempi tekijä väestön määrän kasvussa. Jo 71 prosenttia väestönkasvusta oli muuttovoittoa.

Vuonna 2013 maamme väkiluku kasvoi 23 940 henkeä. Kasvua oli 1 470 henkeä vähemmän kuin vuonna 2012. Ennakkoväkiluku vuoden 2013 lopussa oli 5 450 614.

Vuoden 2013 ennakkotilaston mukaan ulkomailta muutti Suomeen 30 300 henkeä ja Suomesta ulkomaille 13 300 henkeä. Muuttovoitto kansainvälisestä muutosta oli siis 17 000 henkeä. Maahanmuuttoa oli 980 ja maastamuuttoa 550 vähemmän kuin edellisvuonna. Suomen kansalaisia maahanmuuttajista oli 7 860 ja maastamuuttajista 9 280.

Kuolleiden määrä oli 51 190 eli prosentin vähemmän kuin vuotta aiemmin. Luonnolli-

nen väestönlisäys eli syntyneiden enemmitys kuolleisiin nähden oli 6 940 henkeä.

Muuttoliike hidastui

Kuntien välisiä muuttoja vuonna 2013 kertyi ennakkotietojen mukaan 265 070. Kuntien väliset muutot vähenivät edellisvuoteen verrattuna 10 900 muutolla vuoden 2013 kuntajaon mukaan.

Maakunnista väkiluku kasvoi viime vuoden aikana määrällisesti eniten Uudellamaalla, jossa väestö kasvoi 18 190 hengellä. Seuraavaksi eniten väkiluku kasvoi Pirkanmaalla, 3 540 henkeä.

Myös väkilukuun suhteutettuna väestönlisäys oli suurinta Uudellamaalla, 11,5 promillea. Pirkanmaan suhteellinen väestönkasvu oli toiseksi suurinta, 7,1 promillea.

Määrällisesti suurin väestötappio oli Etelä-Savon maakunnassa, joka menetti väkiluvustaan 930 henkeä. Kainuun väkiluku väheni 700 hengellä, mikä oli toiseksi suurin väestötappio. Suhteellisesti suurin väestötappio oli Kainuun maakunnassa, 8,7 promillea, ja toiseksi suurin Etelä-Savossa, 6,1 promillea.

Kuntien välisestä ja kansainvälisestä nettomuutosta eli kokonaisnettomuutosta eniten

muuttovoittoa saivat Uusimaa, 11 350 henkeä, ja Pirkanmaa, 2 500 henkeä. Suhteellisesti eniten muuttovoittoa saivat myöskin Uusimaa, 7,2 promillea, ja Pirkanmaa, 5,0 promillea.

Määrällisesti suurin muuttotappio kokonaisnettomuutosta oli Kainuun maakunnassa, 430 henkeä, ja Lapin maakunnassa, 220 henkeä. Suhteellisesti suurin muuttotappio kokonaisnettomuutosta oli Kainuun maakunnassa, 5,4 promillea väestöstä, ja toiseksi suurin Keski-Pohjanmaalla, 2,1 promillea väestöstä.

Lähde: Väestö- ja kuolemansytilastot, Tilastokeskus

1,2 miljoonaa opiskelijaa

Suomessa oli 1,2 miljoonaa koululaista ja opiskelijaa vuonna 2012. Heistä 542 100 suoritti perusasteen oppimäärää. Perusasteen jälkeistä koulutuksesta eniten opiskelijoita houkutteli ammatillinen koulutus.

Vieraskielisiä opiskelijoita, joiden äidinkieli ei ollut suomi, ruotsi tai saame, oli eniten Etelä-Suomessa. Useimmiten vieraskielisten opiskelijoiden äidinkieli oli venäjä tai viro.

Lähde: Koulutustilastot, Tilastokeskus

Väestönmuutokset	3. nelj. 2012	4. nelj. 2012	1. nelj. 2013*	2. nelj. 2013*	3. nelj. 2013*	4. nelj. 2013*
Elävänä syntyneet	15 762	14 085	14 295	14 716	15 403	13 708
Kuolleet	12 056	12 998	13 910	12 744	11 975	12 556
Syntyneiden enemmitys	3 706	1 087	385	1 972	3 428	1 152
Maahan muuttaneet	10 347	7 444	6 858	6 997	9 876	6 567
Maasta muuttaneet	4 766	2 946	3 094	2 737	4 660	2 804
Nettomaahanmuutto	5 581	4 498	3 764	4 260	5 216	3 763
Väestönlisäys ¹	9 287	5 773	4 149	6 232	8 644	4 915
Väkiluku²	5 420 901	5 426 674	5 430 823	5 437 055	5 445 699	5 450 614

* Ennakkotieto

¹ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä

² Ajankohdan lopussa

Yöpymiset¹ kaikissa majoitusliikkeissä, tammi–marraskuussa 2013*

Yöpyneiden asuinmaa	Yöpymisvuorokaudet majoitusliikkeissä	
	Kaikki majoitusliikkeet	Yöpymisten vuosimuutos, %
Kaikki yhteensä	18 888 739	-0,5
Suomi	13 570 748	-0,9
Ulkomaat	5 317 991	0,8
Venäjä	1 461 274	8,5
Ruotsi	511 151	-1,0
Saksa	474 450	-6,6
Britannia	326 713	12,3
Ranska	190 835	-2,0
Japani	187 152	17,6
Yhdysvallat	178 122	-6,4
Viro	172 009	-21,0
Norja	167 081	-5,0
Alankomaat	147 572	-5,7
Sveitsi	120 050	-3,1

* Ennakkotieto

Rekisteröidyt uudet ajoneuvot*

	Joulukuu 2013	Vuosi- muutos %	Tammi- lokakuu 2013	Vuosi- muutos %
Autot yhteensä	7 307	-1,8	117 751	-6,9
Henkilöautot	5 923	-7,7	103 450	-7,0
Pakettiautot	817	11,3	10 405	-9,3
Kuorma-autot	497	147,3	3 508	7,9
Linja-autot	70	-22,2	388	-27,5
Moottoripyörät	17	-46,9	3 959	-20,7

* Poislukien Ahvenanmaa

Majoitustoiminta* 1

	Marraskuu 2013	Vuosi- muutos %	Tammi- marraskuu 2013	Vuosi- muutos %
Yöpymisiä kaikissa majoitusliikkeissä, 1 000	1 343,0	2,4	18 888,7	-0,5
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	381,5	7,2	5 318,0	0,8
Yöpymisiä hotelleissa, 1 000	1 201,2	1,8	14 866,4	-1,7
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	336,0	6,5	4 360,1	-1,4
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	51,2	-0,2	51,9	-1,6

* Ennakkotieto

¹ Hotellit ym. majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajat

² Prosenttiyksikköä

Apua tiedontarpeeseen Facebookista

Tilastotohtori hoitaa tiedon ja tilastojen puutostiloja sekä antaa vinkejä informaatioöhkyn helpottamiseksi. Tilastot ovat tohtorille sydämen asia.

Kuva: Anni Pyyhtiä ja Irene Koumoulu

facebook.com/Tilastotohtori

Seuraa meitä myös Twitterissä: twitter.com/tilastokeskus

piikki.com

Huhtikuun numerossa:
Luottamus

tieto & trendit tilauskortti

Tilaan Tieto&trendit -lehden. Kahdeksan numeroa/vuosi (9200)

jatkuva tilaus 152 €/vsk

Ulkomaan tilauksiin lisätään postimaksu.

Tiedosta oivallukseen

Tilasto-
keskus
maksaa
posti-
maksun

Tilastokeskus
Tietopalvelu
Tunnus 5003081
Info 755

00003 Vastauslähetys

Tilaaajan tiedot

Etunimi _____ Sukunimi _____

Yritys _____

Tehtävä _____

Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

Puhelin _____ Sähköpostiosoite _____

Laskutusosoite, jos eri kuin tilaaajan

Etunimi _____ Sukunimi _____

Yritys _____

Postiosoite _____ Postinumero ja -toimipaikka _____

Suomen tilastollinen vuosikirja 2013

Kattava tilastojen kokoomateos

- tilastoja ja havainnollistavaa grafiikkaa pitkinä aikasarjoina
- laaja kansainvälinen osa – vertailutietoa muista maista
- aluetietoa ja teemakarttoja
- asiahakemisto ja lähdeviitteet
- kolmikielinen: suomi, ruotsi, englanti

Julkaisun taulukot löydät myös Excel-muodossa osoitteessa: tilastokeskus.fi/vuosikirja2013

Hinta 80 euroa (sisältää arvonlisäveron).
Kertatilaukseen lisätään toimitusmaksu 8,15 euroa.

Tilaukset:

Edita Publishing Oy
Puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi